

Kommunala lekplatser - plan och utredning

Tekniska förvaltningen 2017

HALLSTAHAMMARS
KOMMUN

Tekniska förvaltningen, Hallstahammars kommun

Projektansvarig: Ulrika Johansson, Planarkitekt

Övriga i projektgruppen: Jacob Lithammer, planchef; Annica Wijk, avdelningschef utföraravdelningen; Håkan Jansson, f.d. avdelningschef beställaravdelningen; Jimmy Robertsson, arbetsledare park; Malin Lindblom, projektledare fastighet

Text och layout: Ulrika Johansson

Bilder och illustrationer: Ulrika Johansson där inget annat framgår

Omslagsbild: Hallstahammars kommuns bildbank

Förord

Lekplatser är en del av samhällets åtagande mot barnen. Nästan 15 procent av Hallstahammars kommuns befolkning är barn och fler beräknas de att bli. Kommunen har idag en positiv befolkningstrend och en målsättning om att fortsätta växa. Att skapa och bibehålla kvalitativa lekmiljöer är då en viktig del för kommunens fortsatta attraktivitet. Att skapa möjligheter för lek är viktigt också eftersom lek är en viktig del av barns utveckling både fysiskt och socialt. Lekplatser är dessutom viktiga mötesplatser för områdets vuxna.

Tekniska förvaltningen driver idag 30 kommunala lekplatser. Många av lekplatserna är slitna och brister finns gällande tillgänglighet och säkerhet. Efter många års besparingar är lekplatserna inte de attraktiva miljöer de skulle kunna vara. För att säkerställa att Hallstahammars kommun kan erbjuda kvalitativa lekplatser för barnen beslutade därför Tekniska nämnden den 18 maj 2015 att en utredning av de kommunala lekplatserna skulle tas fram. Den utredningen är nu i mål och mynnar ut i en plan för framtidens lekplatsbestånd. Tekniska nämnden har också, som en del av arbetet, antagit en policy för kommunala lekplatser som gäller för alla Tekniska förvaltningens lekplatser.

För att öka kvaliteten på kommunens lekplatser behövs aktiva insatser. Lekplatser ska i första hand finnas nära barnens bostäder på platser som barnen själva kan nå. Genomgången av kommunens lekplatser visar bland annat att fördelningen av lekplatserna idag är ojämn och att många lekplatser är små. En viktig del i lekplatsplanen är dessutom att se till att lekplatserna får en utformning som lockar till lek och rörelse, samt att lekplatserna är trygga och tillgängliga för alla. För att frigöra resurser till utvecklingen föreslår lekplatsutredningen bland annat att vissa mindre lekplatser avvecklas och ersätts av en ny större lekplats. Fullt genomförd innebär planen att kommunens lekplatsbestånd minskar från 30 till 21 lekplatser vilka fördelas på 1 kommunlekpark, 4 större områdeslekplatser och 16 närlekplatser. Trots att lekplatsbeståndet minskar något ökar kvaliteten när de minsta och mest slitna lekplatserna byts ut mot bättre utformade och större lekplatser.

Marijo Edlund
Ordförande Tekniska nämnden

Innehåll

1	Bakgrund	6	5	Lekplatsplan	37
1.1	Syfte	6	5.1	Olika typer av lekplatser	37
1.2	Mål	6	5.1.1	Närlekplats	37
1.3	Ansvar och arbetsformer	6	5.1.2	Områdeslekplats	37
1.4	Avgränsning	7	5.1.3	Stadslekpark	38
1.5	Metod	7	5.2	Strategier	38
1.6	Definition	7	5.2.1	Upprustning	38
			5.2.2	Nyanläggning	38
2	Om lekplatser	9	5.2.3	Avveckling	39
2.1	Lekens betydelse	9	5.2.4	Tillgänglighetsanpassning	40
2.2	Lekplatsens funktion	10	5.2.5	Avvikelser från policyn	41
2.3	Utformning	10	5.3	Förslagskartor	42
2.3.1	Jämställd lek	13	5.4	Konsekvenser	44
2.3.2	Växtval	13			
2.4	Lagkrav	15	6	Ekonomi	47
2.4.1	Säkerhet	16			
2.4.2	Tillgänglighet	17	7	Genomförande	49
2.5	Behov	18	7.1	Prioriteringar	49
2.6	Faktorer för användning	19	7.2	Tidsplan	50
			7.3	Kommunikationsstrategi	51
3	Nuläge	21	7.3.1	Dialog om utformning	52
3.1	Dagens lekplatser	22	7.3.2	Dialog om avveckling	52
3.1.1	Placering	22	7.4	Fortsatt arbete	52
3.1.2	Skick	23	7.4.1	Mätbarhet och uppföljning	52
3.1.3	Tillgänglighet	23			
3.2	Behovsbedömning	23	Referenser	54	
3.3	Analyskartor	24			
3.4	Jämförelse med andra kommuner	32	Bilagor	55	
4	Policy	34	1. Lägesbedömning	56	
			2. Tillgänglighetsinventering	58	
			3. Kort utredning om egentlilverkade lekredskap	60	

1 Bakgrund

Tekniska förvaltningen har idag ansvaret för 30 kommunala lekplatser utöver de lekplatser som finns på skolor och förskolor. Under våren 2015 gjordes en genomgång av lekplatserna med fokus på lekplatsernas skick. I samband med detta genomfördes också en säkerhetsbesiktning. Inventeringen visade att många lekplatser var i dåligt skick och att brister fanns gällande säkerheten på vissa lekplatser.

Lekplatser är på många sätt viktiga miljöer för barn. De bidrar bland annat till fysisk aktivitet och skapar sociala mötesplatser för både barn och deras föräldrar. I Hallstahammars översiktsplan från 2011 finns bland annat ett mål om att ”rekreationsområden och anläggningar ska finnas som bjuder in till avkoppling och fysisk aktivitet, samt bidrar till förbättrad folkhälsa.” För att uppfylla detta mål för barnens del är lekplatser en viktig komponent. För att lekplatsen verkligen ska fungera som en plats som bland annat bidrar till fysisk aktivitet är det viktigt att den ligger på en plats barnen lätt kan nå samt håller en god standard med en utformning som lockar till lek samtidigt som den uppfyller tillgänglighets- och säkerhetskrav. För att säkerställa att Hallstahammars kommun kan erbjuda kvalitativa lekplatser för barnen beslutade Tekniska nämnden den 18 maj 2015 att en utredning av de kommunala lekplatserna skulle tas fram.

1.1 Syfte

Syftet med utredningen är att ta fram ett underlag för upprustning och skötsel samt nyanläggning och avveckling av kommunala lekplatser.

1.2 Mål

Målet med utredningen är att öka kvaliteten på kommunens lekplatser. Lekplatserna i Hallstahammars kommun ska vara säkra för barn att leka i och strategiskt placerade så att så många barn som möjligt kan ta sig till dem på ett trafiksäkert sätt. De ska vara utmanande, tilltalande och i möjligaste mån tillgängliga såväl för barn som för deras vuxna ledsagare. Lekplatserna ska också i möjligaste mån vara anpassade till omgivningen.

1.3 Ansvar och arbetsformer

Utredningen har tagits fram av Tekniska förvaltningens planavdelning i samarbete med utföraravdelningen och beställaravdelningen. Ansvarig handläggare är Ulrika Johansson. I projektgruppen ingår också från planavdelningen Jacob Lithammer, från utföraravdelningen Annica Wijk och Jimmy Robertson samt från beställaravdelningen Håkan Jansson och Malin Lindblom. Till de ekonomiska beräkningarna har Manuel Viela bidragit. Ansvaret för utredningens innehåll är gemensamt, men arbetet med planen har fördelats efter avdelningarnas kompetensområden.

1.4 Avgränsning

Lekplatsplanen avgränsas till att röra en målgrupp av barn upp till 12 år. Lekplatsplanen avgränsas också till att enbart röra de kommunala lekplatserna som Tekniska förvaltningen har ansvaret för. AB Hallstahems lekplatsbestånd, samt Kultur- och fritidsförvaltningen lekplats ingår som en del av analysmaterialet.

1.5 Metod

Utredningen består av analyser av nuläget vilka har genomförts med hjälp av kartor och platsbesök. Analyserna beskriver dels dagens situation och dels behov i form av en behovsbedömning. Alla kartor är gjorda i GIS. Utredningen innehåller också en informationsdel som har genomförts som en kort litteraturstudie och en kort jämförelse med andra kommuner. Resultatet från utredningen redovisas både grafiskt och i text.

Tekniska nämnden antog den 25 maj 2016 en *policy för kommunala lekplatser* som gäller för alla Tekniska nämndens lekplatser. Policyn ligger tillsammans med resultatet från utredningen till grund för planens åtgärdsförslag, beskrivningen av de ekonomiska konsekvenserna samt genomförandeplanen.

I kort har arbetsprocessen sett ut så här:

1. Litteraturstudie och kort jämförelse med andra kommuner
2. Sammanställning av nuläget inklusive platsbesök
3. Behovsbedömning
4. Förslag och antagande av policy
5. Framtagande av åtgärdsförslag
6. Beskrivning av förslagets ekonomiska konsekvenser
7. Framtagande av genomförandeplan

1.6 Definition

Med *lekplats* menas en plats med redskap av något slag som är anlagd för barns lek.

2 Om lekplatser

Lekplatser är en ganska ny idé som i Sverige har funnits sedan slutet av 1800-talet. Det är en urban företeelse och hade från början ett pedagogiskt, hälsomässigt och rent praktiskt syfte. Lekplatserna såg till att slitaget på parkerna minskade. Dessutom skyddade lekplatserna barnen från lek på den farliga gatan eller andra mindre lämpliga platser. Lekplatsernas storhetstid var kanske under 1960- och 1970-talet. Det fanns då starka strömningar om att skapa barnvänliga miljöer och hela bostadsområden planerades vid denna tid som trafikseparerade frizoner där leken inte behövde inhägnas och kontrolleras. Staten införde samtidigt normer för hur lekplatser skulle byggas gällande både utformning, storlek och deras placering. Lekplatserna blev som en följd av detta standardiserade och många till antal. Den statliga detaljregleringen av lekplatserna försvann 1987, men 1970-talets normer lever i stort kvar i kommunerna idag- inte minst i form av alla lekplatser som härstammar från denna tid. Idag är det dock upp till kommunerna att själva sätta upp normer och mål för sitt lekplatsutbud. (Bodelius, 2013, s. 21-22; Jansson, 2009, s. 15-16).

Det här kapitlet berör främst lekplatsens betydelse för de som bor i närområdet. Lekplatser är samtidigt viktiga för kommunens och enskilda områdets attraktionskraft, kanske framför allt för barnfamiljer. Att satsa på lekplatsutbudet ger därmed vinster för kommunen som helhet. Ett bra och lättillgängligt lekplatsutbud kan också ge värden för sommarens turister.

2.1 Lekens betydelse

Avgörande för en lekplats syfte är leken som sådan. En lekplats är en plats för lek. Vad lek är för något är dock inte helt enkelt att definiera. I boken *Lek äger rum* (Lenninger & Olsson, 2006, s. 51) beskrivs lek bland annat genom hjärnforskaren Matti Bergströms perspektiv som ”en livsviktig kraft hos det växande barnet och som en helt nödvändig förutsättning för att barn ska växa upp till kreativa vuxna. Det som kallas lek hos barn, kallas kreativitet hos vuxna.” Att se på leken som kreativitet ökar kanske förståelsen för barns användning och behov av en lekplats. Ge ett barn en kotte och du får ett djur tillbaka. Ge den sand och du får ett slott. I barnets värld har allt möjligt lekpotential. Barn läser av sin omgivning och kan uppfatta om den är *klättringsbar, krypbar eller kanbar* även i miljöer som är nya för barnet (Boverket, 2015 s. 18). Utforskandet är en del av leken och bara fantasin sätter gränser.

Lek är inte bara ett kul tidsfördriv, det är en nödvändig sysselsättning. Boverket (2015, s. 16) beskriver i skriften *Gör plats för barn och unga* lekens betydelse så här:

”Lek är viktig för barns utveckling under hela uppväxten, den är lustfylld och självbelönande. Leken i barns vardag utvecklar både deras fysik och tränar deras sociala kompetens, men kan också ge möjlighet till mental återhämtning och ökat välbefinnande där den fysiska miljön tillåter detta.

Det är genom leken barnet utvecklar sin fantasi, kreativitet och får möjlighet att uttrycka och bearbeta känslor och tankar. Leken har en stor och viktig betydelse för barns utveckling under hela uppväxten och skapar goda förutsättningar för att öka självkänsla och självkänedom samt för sociala färdigheter.”

2.2 Lekplatsens funktion

Det finns olika syn på vad lekplatsen fyller för funktion. Forskning har visat att de traditionella lekredskapen inte alltid är så välanvända. Barn verkar istället föredra att leka i naturen eller med naturliga element i och kring lekplatsen (Jansson, 2009, s. 44-45). Samtidigt innebär förtätningen av många städer att andra ytor som lämpar sig för lek, så som parker och naturmark, minskar. Mycket pekar därför på att lekplatserna, trots en allt mer hotad position, blir allt viktigare som *fristad* för barnen. Primärt är lekplatsens funktion att möjliggöra lek, vilket i sin tur ofta leder till *fysisk rörelse* (Bodelius, 2013, s. 29). *Utomhusvistelse* är i sig också en viktig funktion. Den funktion som kanske lyfts fram mest av forskarna är de möjligheter till *sociala möten* som lekplatserna erbjuder. Lekplatserna, till skillnad från lek i den privata miljön, erbjuder möjligheter till lek och interaktion med andra barn. Lekredskapen som sådana indikerar att platsen är till för lek och lekplatsen blir därigenom en *mötesplats* som lek kan utgå ifrån (Bodelius, 2013, s. 22-23; Jansson, 2009, s.35). De klassiska lekplatserna är också viktiga som *markörer* som visar att barn får ta plats i det offentliga rummet (Lenninger & Olsson, 2006, s. 16).

Kommunernas synsätt kring lekplatserna skiljer sig också. Vissa har under senare år nysatsat på utbud och kvalitet, medan andra tvingats reducera sitt engagemang på grund av minskade skötselbudgetar. Oavsett inriktning är avveckling av de minsta och mest slitna lekplatserna en tydlig trend i de flesta kommunerna (Bodelius, 2013, s. 67). Dessa ersätts istället av ett fåtal men mer påkostade lekplatser. Lekplatsens funktion blir då kanske snarare att erbjuda ett kvalitativt *utflyktsmål* än en plats för vardagslek. Denna trend sammanfaller med ändrade rörelsemönster där barnen till allt större del är beroende av sina föräldrar för att förflytta sig till olika platser. Föräldrarnas hjälp gör att barn idag kan förflytta sig längre sträckor för att komma till lekplatsen, men det gör samtidigt att andelen tillfällen barnet leker på en lekplats minskar. Barnens minskade rörelsefrihet har flera olika orsaker. Trafiken och hastigheterna har ökat och gjort att gatorna, som tidigare användes av barn för lek, har blivit förbehållna bilarna (Bodelius, 2013, s. 28). Många barn bor också längre ifrån sin skola eller förskola och måste därför ta bilen dit. Tillfällen till spontan lek på väg till och från skolan försvinner då också. Dessutom har den generella oron ökat bland föräldrarna, vilket i sin tur lett till ett begränsande av rörelsefriheten.

Den klassiska lekplatsen, bestående av en avgränsad plats för lek, får dock idag utstå kritik från vissa arkitekter, planerare och forskare. Kritiken mot lekplatsen handlar då ofta om lekplatsens avskärmning från andra funktioner i miljön. Istället för att skapa separata ytor för lek pekar kritikerna på möjligheterna med att integrera leken i staden genom ett *nätverk*, eller en *kedja*, av sammankopplade lekbara miljöer där barn rör sig (Bodelius, 2013, s. 22). Lekredskap, skulpturer eller andra lekbara miljöer skulle då kunna placeras så att barn kan använda dem på väg till bostaden, skolan eller butiken. Det skulle kunna vara ett sätt att öka barnens plats i samhället, men arkitekten Ingegerd Harvard, som själv föreslagit ett sådant förhållningssätt, pekar samtidigt på att en minskning av antalet lekplatser riskerar att försämra tillgängligheten för barn överlag och för barn med en funktionsnedsättning i synnerhet (Lenninger & Olsson, 2006, s. 138).

2.3 Utformning

Det finns mycket att tänka på vid utformningen av en lekplats, inte minst säkerhets- och tillgänglighetskrav. Utöver de mer formella bitarna handlar det om att skapa en utformning som lockar till lek och rörelse, samtidigt som det är viktigt att lekplatsen också utformas med de vuxna

besökarna i åtanke. Lekplatsen måste vara lekfull och lekbar, samtidigt som föräldrar och andra vuxna som följer barnet till lekplatsen ska trivas och vilja stanna på lekplatsen under den tid leken behöver (se ex. Lenninger & Olsson, 2006, s. 134). Särskilt på de lite större lekplatserna, de som utnyttjas som utflyktsmål, behövs en design som lockar föräldrar. Ett exempel är de temalekplatser som många kommuner idag satsar på. Dessa lekplatser blir ett utflyktsmål och som kanske framför allt lockar föräldrarna att utforska nya lekplatser. Kringutrustning så som cykelställ, bänkar, fikabord och papperskorgar är också viktigt för att lekplatsen ska fungera som utflyktsmål.

En god utformning av miljön handlar också mycket om lekredskapens placering i förhållande till omgivningen. Som tidigare nämnts leker barnen inte nödvändigtvis så mycket med själva lekredskapen. Barn utnyttjar hela miljön och leker lika mycket, eller kanske till och med mer mellan lekredskapen eller i lekplatsens omgivning. Mycket forskning pekar på just naturliga elements positiva inverkan på leken. Framför allt lyfts tillgången på löst material fram som en framgångsfaktor. I boken *Lek äger rum* (Lenninger & Olsson, 2006, s. 19) beskrivs det bland annat så här:

"Just det lösa materialet, som naturmarken är så rik på, är suverän för leken. För att flickor ska finna fotfäste i utemiljön och ge sig in i de mer rörliga lekarna är det kanske än mer viktigt att det finns såväl vegetation som löst material i miljön. Barnen stannar upp när de upptäcker att det finns något att greja med.

Det är färre konflikter mellan barnen där det finns naturmark. Pinnar, barr, kottar och löv finns oftast i sådana mängder att det räcker till alla, och det blir lätt att vara generös och dela med sig. Det blir också mindre konfliktfyllt mellan barn och vuxna eftersom det inte finns samma krav och önskemål om att det ska se snyggt och städat ut i naturmark som i en anlagd och mer designad miljö. I naturmarken tillåts lekarna att pågå länge, barnens spår och kreationer får vara kvar."

Foton från Hallstahammars kommuns bildbank

Foto från Hallstahammars kommuns bildbank

Uteleken handlar mycket om att vara i intim kontakt med sin omgivning snarare än om bestämda roller och teman (Lenninger & Olsson, 2006, s. 16). Barnen låter leken växa fram ur stunden och utforskar och upptäcker platsen med hela kroppen.

"Barn är fysiska, de lär om världen med hela kroppen och med alla sina sinnen vidöppna. Barn behöver inte bara vackra former för ögat, de behöver prassel och sus, ångande lövmassor, solvarma jordhögar och krusande vattenytor, svinget och greppet om repet, skräpet och skrotet. Och de behöver gott om plats. När det gäller barns utemiljö finns ingen åtskillnad mellan kvalitet och kvantitet- de är förutsättningen för varandra." (Lenninger & Olsson, 2006, s. 10)

Faktorer för en bra utformning

Det är svårt att göra en komplett sammanställning av hur en god lekmiljö skapas, men följande faktorer har lyfts fram som viktiga:

- **Ytan.** Storleken är viktig.
- **Kuperad terräng.** Även en låg kulle skapar förutsättningar för barnen att i leken befinna sig i olika rum eller på olika platser. På vintern skapas också förutsättningar för fartfylld pulkaåkning.
- **Buskage och träd.** Hur vegetationen placeras och typ av vegetation är viktig. Vegetation ska placeras så att lek gynnas utan att lekplatsen uppfattas som otrygg när det blir mörkt (Läs mer under 2.3.2 Växtval).
- **Lekredskapens placering och generellt upplägg.** Platsen ska vara uppdelad i en blandning av öppna ytor, vegetation och lekmiljöer där lekredskapen är placerade nära vegetationen. Utformningen ska även vara anpassad till omgivningen.

- **Löst material.** Tillgången till löst material ger barnen möjlighet att själva forma leken. Kottar, grenar, stenar och annat som kan hittas kan både ta formen av medspelare i leken och vara grunden för ett kreativt bygge. Forskning pekar bland annat på hur viktigt kojbyggande är för barns lek och utveckling.
- **Öppna gränser.** Istället för stängsel och hinder runt olika funktioner borde strävan vara att hålla övergångarna mellan olika material och platser öppna. Med öppna gränser kan barnen lättare röra sig in och ut ur leken och röra sig mellan olika lekar. Gränserna blir inte ett hinder för leken och kreativiteten. Gränser kan dock vara viktiga ur ett tillgänglighetsperspektiv (se mer under 2.4 Lagkrav).
- **Solskydd.** För att lekplatsen ska kunna användas under de varmaste månaderna på ett säkert sätt behöver lekplatsen erbjuda solskydd.
- **Belysning.** Under en stor del av månaderna begränsas barns tillgång till utemiljön av mörkret. Belysning av lekplatsen är en viktig del för att utöka barns territorier. Den kan också bidra till ökad trygghet i området. En bättre överblick över lekplatsen ökar den sociala kontrollen över området och kan minska skadegörelsen.
- **Kringutrustning.** Cykelställ, bänkar, fikabord och papperkorgar underlättar och ökar trivseln.
- **Trevligt för vuxna.** Sittplatser på strategiska platser och trevlig estetisk miljö är bland annat viktigt.
- **Passa både tjejer och killar** (se mer under 2.3.1 Jämställd lek)
- **Säkert och tillgängligt** (se mer under 2.4 Lagkrav)

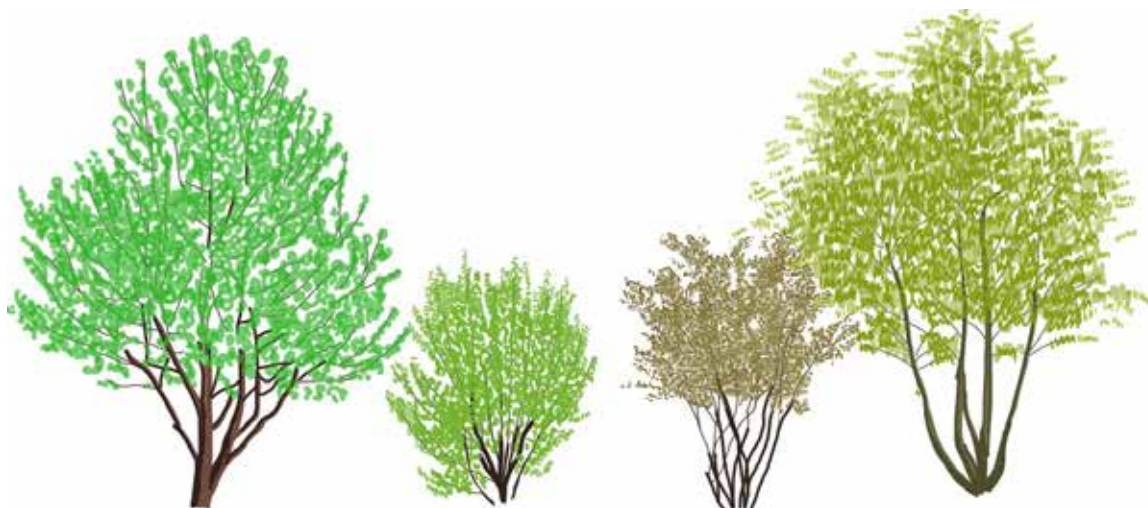
2.3.1 Jämställd lek

Vid utformningen av lekplatser bör ett jämställdhetsperspektiv uppmärksammas. Att utforma en jämställd lekplats handlar bland annat om att inte förstärka stereotyper av kvinnor och män i bild- och figurval (se ex. Opperheim, 2015). Aktiviteterna som lekplatsen erbjuder bör också vara könsneutrala. Ofta hamnar utformningen i en uppdelning med lugna platser för flickor och aktiva för pojkar, men en utformning som istället inbjuder tjejer att ta plats i de rörliga lekarna och killarna att dra sig undan är bättre. Det är viktigt att lekplatsens utformning tillåter barnen att både vara i centrum och att dra sig undan och leka stillsamt. Att minska gränserna mellan de olika aktiviteterna på lekplatsen, så att barnen enklare kan springa ut och in i leken och röra sig mellan olika lekar, är ett sätt att gynna detta (se ex. Lenninger & Olsson, 2006, s. 26). Samtidigt måste lekplatsen ha tillräckligt tydliga rum för att tillåta en paus när barnet drar sig undan och bara vill "vara".

Forskning visar också att barn leker mer jämlikt i naturen, så naturliga element på lekplatsen eller ännu hellre en lekplats som är integrerad med omgivande grönområde ger goda förutsättningar även ur ett jämställdhetsperspektiv (se ex. Opperheim, 2015). Särskilt flickor gynnas av naturliga inslag med löst material på lekplatsen (Lenninger & Olsson, 2006, s. 19). Det ger flickorna fotfäste och leder till att de också ger sig in i de mer rörliga lekarna.

2.3.2 Växtval

När det kommer till växter på lekplatsen handlar det mycket om att välja växter som tål barnens lek. Buskar som kan bilda kojor och träd som går att klättra i är populärt. Även vissa perenner kan fungera bra på en lekplats, till exempel höga gräs som kan skapa rum. Även om växten som sådan tål barnens ibland ganska ovarsamma hantering är det viktigt att den får en bra etablering. Den första tiden, tills växten är ordentligt rotad, bör den inhägnas så att barnen inte kommer åt att klättra och kliva runt på rötterna. Det kan ta upp till tre år beroende på sort, men minst ett år är att rekommendera.

**Prunus avium-
sötkörnbär**

Bra klätterträd med många kvaliteter.

**Cornus mas-
Körnbärskornell**

Bra större buske som etablerad tål barnens slitage. Klättringsbar med ätbara frukter!

**Amelanchier laevis-
Kopparrhäggmispel**

Större buske som snabbt bildar kojor och tål viss klättring. Ätbara bär!

**Pterocarya fraxinifolia-
vingnöt**

Träd med brett flerstamigt växtsätt och häftiga frukter.

En annan viktig aspekt att ta hänsyn till vid växtval är allergi. Många personer är idag allergiska mot pollen eller känsliga för starka dofter och hänsyn bör därför tas för att inte begränsa allergiska personers rörelseutrymme till målpunkter i kommunen. Växter som är allergiframkallande eller kan ge allergiska besvär bör därmed inte placeras på eller nära lekplatser, förskolor eller skolor. Växter som under pollentid brukar skapa bekymmer är bland annat björk, sälg, hassel, al och blommande gräs. Exempel på starkt doftande växter är syren, ginst, schersmin, spirea, hägg, olvon, hyacint och liljekonvalj. Andra växter som kan ge problem för allergiker är ogräsen gråbo och maskros samt korgblommiga växter som prästkrage, ringblomma, krysantemum och gullviva.

När det kommer till växtval är det också viktigt att tänka på att inte använda sig av giftiga växter på en lekplats. Särskilt bör växter som har giftiga bär undvikas. Det finns även växter med kraftigt irriterande växtsaft som bör undvikas.

Examensarbeten att inspireras av:

Det finns en rad examensarbeten skrivna om vegetation kopplat till barns lek vilka kan användas som inspiration vid växtval. Noteras bör dock att alla dessa inte tar hänsyn till samtliga aspekter vid växtval. Växten kanske till exempel är tålig och klättringsbar, men bör undvikas på grund av giftiga bär eller stark doft.

Andersson, P. (2013) *Växtmaterial för klättrande barn*. Examensarbete inom landskapsarkitektprogrammet: SLU

Engberg, J. (2015) *Vegetation på lekplatser: möjligheter och problematik*. Examensarbete inom landskapsingenjörprogrammet: SLU

Gråhed, Jenny (2008) *Att växa i lekmiljöer*. Examensarbete inom landskapsarkitektprogrammet, SLU

Olsson, Anna (2006) *Buskar för barns utemiljö*. Examensarbete inom landskapsingenjörprogrammet, SLU.

Wahlund, P. (2008) *Vegetationens betydelse för barnets lek*. Examensarbete inom landskapsingenjörprogrammet 2008:14, SLU.

2.4 Lagkrav

Under 1960, 1970, och 1980-talet fanns rekommendationer, vilka från 1976 blev standarder, för hur en lekplats skulle byggas. På ett avstånd om max 50 meter från bostaden skulle det finnas en liten lekplats för de yngsta barnen som var omkring 100-200 m² stor. Lekplatsen förväntades ha 1-40 barn, eller som mest 30 lägenheter i sitt upptagningsområde. En större lekplats på omkring 1500-2000 m² skulle finnas inom 150 m från hemmet och vara till för en 25-200 barn, eller 20-150 lägenheter. Inom 400 m från hemmet skulle en ännu större lekplats alternativt en bollplan finnas. Standarden innehöll också rekommendationer om utformningen av lekplatserna. Särskilt standarderna om lekplatser på 50 och 150 meters avstånd verkar ha fått stort inflytande i de svenska kommunerna (Jansson, 2009, s. 18).

Idag räknas platser för lek och utevistelse i områden med sammanhållen bebyggelse enligt Plan- och bygglagen, PBL, som ett allmänt intresse (PBL 2 kap 7 §). Dagens lagstiftning innehåller dock inga kvantitativa krav för barns lek. Istället föreskriver PBL att det till bostäder ska finnas ”tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse”. Vad som är *tillräckligt stor friyta* är dock upp till varje kommun att komma fram till. Den bedömningen gör kommunen dels i översiktsplanen och dels vid detaljplanering. Vid bygglovsprövning preciserar PBL det allmänna intresset när det gäller anordnande av tomt enligt följande:

”Om tomten ska bebyggas med byggnadsverksamhet innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta.” (PBL 8 kap. 9 § andra stycket)

Ovanstående paragraf rör anordnande av tomtmark, men friytan för lek behöver alltså inte ligga på tomten. De kommunala lekplatserna den här planen beskriver ligger i huvudsak på allmän platsmark, men kan vid bygglovsprövning alltså räknas som friyta för en tomt. Enligt PBL (8 kap 12 §) ska de regler som gäller för tomter i skälig utsträckning också tillämpas för allmän platsmark. Likaså gäller reglerna om friyta i skälig utsträckning också för tomter som redan är bebyggda (PBL 8 kap 10 §). Boverket har nyligen tagit fram allmänna råd för att förtydliga friytans innebörd, men dessa gäller enbart för skolor, förskolor och fritidshem (BFS 2015:1 FRI). För lekplatser finns idag inga rekommendationer gällande storlek eller avstånd. Det närmaste en avståndsrekommendation som finns är de 300 meter som Boverket rekommenderar som maxavstånd till bostadsnära natur i sin skrift *Bostadsnära natur- Inspiration och vägledning* från 2007.

Ett rättesnöre i all planering för barn är också FN:s Barnkonvention som Sverige ratificerat och som föreslås bli svensk lag. Barnkonventionen handlar om grundläggande mänskliga rättigheter och slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Den berör bland annat funktionsnedsatta barns rätt att delta aktivt i samhället och ger barnen rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem. Den berör också barns rätt till lek, vila och fritid. Boverket (2015, s. 34) beskriver Barnkonventionens koppling till samhällsplanering så här:

”Ett stadsbyggande för att främja barns och ungas rörelsefrihet och tillgång till attraktiva och trygga platser i det offentliga rummet är i linje med samhällets åtagande gentemot Barnkonventionen. Detta handlar om att säkerställa och utveckla miljöer i tätorten och staden som barn och unga finner trygga, trivsamma och tillgängliga och där de kan mötas och vistas på egna villkor.”

2.4.1 Säkerhet

När det kommer till säkerhet på lekplatser finns flera olika lagar och andra regler och standarder att förhålla sig till. Plan- och bygglagen, PBL, föreskriver att alla tomter och i skälig utsträckning också allmänna platser ska ordnas så att risken för olycksfall begränsas (PBL 8 kap 9 § 6 pkt och 8 kap 12 §). PBL innehåller också regler om vård och skötsel, där det bland annat står att lekplatser och fasta anordningar på lekplatsen ska underhållas så att risken för olycksfall begränsas (PBL 8 kap 15§). Lekutrustning som säljs av ett företag ska också följa Produktsäkerhetslagen, PSL. Lagen gäller även för varor som förekommer i offentlig verksamhet och då används av konsumenter. Även Boverkets byggregler, BBR, innehåller krav gällande säkerheten på lekplatsen. Både PSL och BBR hänvisar till *Europastandarderna för lekredskap och stötdämpande underlag* (SS-EN 1176 och SS-EN 1177). Dessa är sedan 1999 *Svensk standard*, men kopplar alltså till de europeiska standarderna. Standarderna är frivillig att följa, men en näringsidkare som inte använder standarderna måste själv kunna visa att produkten är säker (Konsumentverket, 2013). Standarderna innehåller minimikrav för säkerhet och används bland annat vid besiktning av lekplatser. Utöver mått och rekommendationer för lekredskapens utformning innehåller standarderna även föreskrifter för redskapens placering, utformning av fallunderlag och för lekplatsens skötsel (Lenninger & Olsson, 2006, s. 76-77). Standarderna är utformade för att undvika skador vid lek på en lekplats för barn mellan ett och femton år och berör inte andra frågor om utformning av lekplatser så som vad som är viktigt och utvecklande för barn och deras lek.

De svenska standarderna får ofta kritik för att lekredskap som uppskattas av barn och föräldrar döms ut och tas bort efter en besiktning. Särskilda problem verkar uppkomma vid värdering av typer av lekredskap som inte finns omnämnda i standarden. Kritik riktas också mot att ett stort fokus på säkerhet vid utformning kan göra att andra faktorer som är viktiga för lek förbises. I *Lek äger rum* (Lenninger & Olsson, 2006, s. 10) beskriver författarna det bland annat så här:

"Resultatet blir tyvärr ofta att man riskerar att förbise det utvecklande i barns miljöer, det som stimulerar och öppnar för det som är själva drivkraften i all lek, nämligen det nyfikna och lustfyllda utforskandet. Garanterad säkerhet skapar i sig aldrig några fullvärdiga miljöer för barn."

Det är alltid markägaren som är ytters ansvarig för säkerheten på en lekplats. Standarden föreskriver årliga säkerhetsbesiktningar av lekplatsen (Konsumentverket, 2013). Besiktningen utförs av en utbildad besiktningsman. Dessutom bör rutinmässiga visuella kontroller och regelbundna funktionskontroller göras. Dessa kontroller kan utföras av fastighetsägaren själv. Hur ofta dessa kontroller behöver göras är beroende på slitage och användning av lekplatsen. Alla nya lekplatser ska också genomgå en besiktning innan de tas i bruk.

Standarden föreskriver också att varje lekplats förses med en skylt som visar lekplatsens namn, adress och vem som äger lekplatsen. På skylten ska också telefonnummer finnas till underhållspersonal så att akuta fel på lekplatsen kan rapporteras, samt även larmnummer vid nödsituation.

Vad gäller för egentillverkade lekredskap?

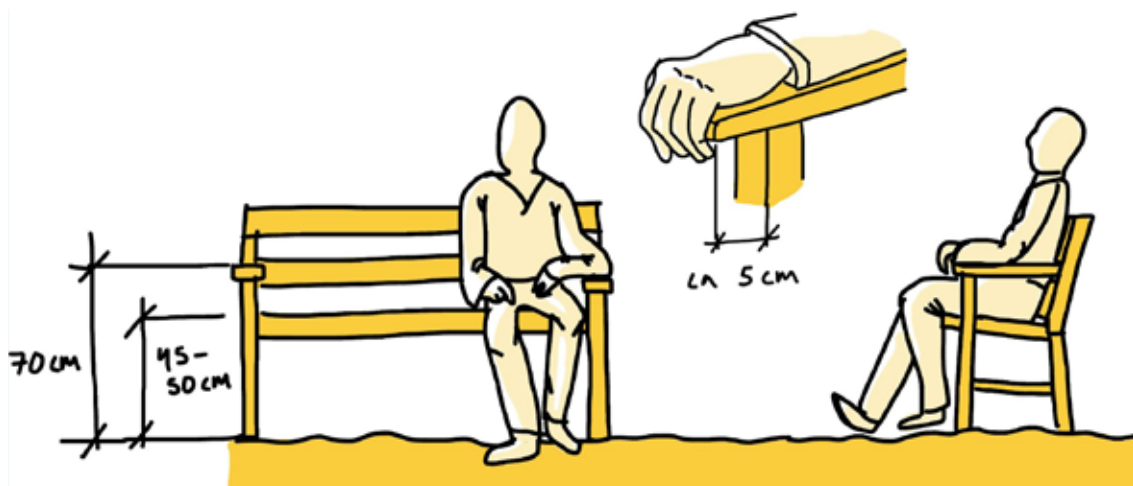
Kort utredning om egentillverkade lekredskap sammanställdes av planavdelningen 2015-10-12 som ett svar på en fråga från Tekniska nämnden. Utredning beskriver vilka krav som ställs för att egentillverkad lekutrustning ska kunna användas på kommunens lekplatser.

Utredningen finns i sin helhet som *bilaga 3*.

2.4.2 Tillgänglighet

Tillgänglighet på lekplatser handlar främst om två bitar: att skapa möjlighet för barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att delta i leken med andra barn, samt att skapa förutsättningar för föräldrar, mor- och farföräldrar eller andra med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att vistas på lekplatsen. Hinder för tillgängligheten eller användbarheten på en allmän plats ska enligt Plan- och bygglagen, PBL alltid avhjälpas om det är enkelt att avhjälpa (8 kap 12 §). Hinder att avhjälpa kan både handla om hur man kan röra sig till, från och på lekplatsen (utformningen av lekplatsen), samt hur lekturstrutningen är utformad. Det är också viktigt att tänka på att PBL och Boverkets föreskrifter till denna ställer hårdare krav på tillgänglighet vid nyanläggning än vid åtgärdandet av befintliga platser. På en ny lekplats, eller då en befintlig lekplats helt görs om, handlar det alltså inte om att åtgärda hinder, det handlar om att från början utforma en plats utan hinder.

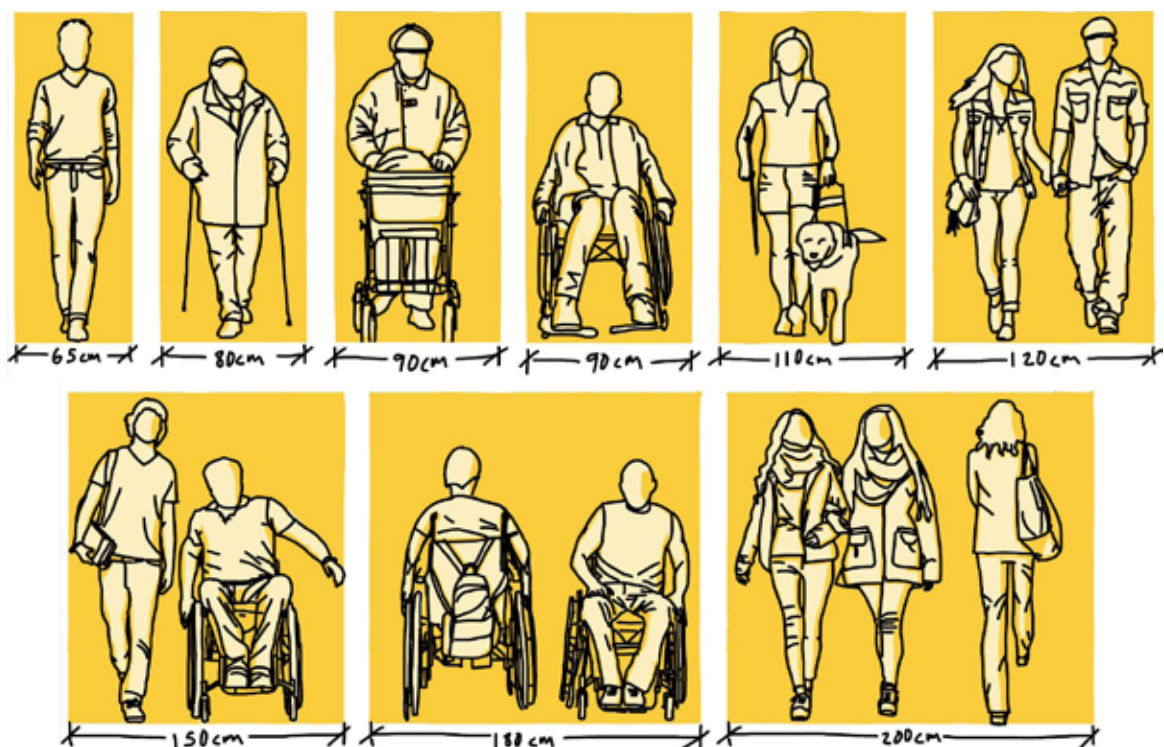
För en god och inkluderande utformning bör lekturstrutningen vara rolig och utmanande för såväl barn med rörelse- eller orienteringsnedsättning som för andra barn. Alla lekredskap på en lekplats kan inte passa alla och lagstiftaren ställer inte heller några sådana krav, men det är viktigt att alla har möjlighet att leka med något på alla lekplatser. Sandlådor, gungor, pyssel- och knåp, samt labyrinter och banor för barn med spring i benen eller fart på hjulen är exempel på lekredskap som går att göra tillgängliga. Viktigt för tillgängligheten på lekplatsen är även att det finns sittplatser som är tillgängliga i utformning och placering. Asfalt, gummi-asfalt, betongplattor och hårt packat stenmjöl (kornstorlek 0-2 eller 0-4 mm) är exempel på markbeläggningar som anses tillgängliga för gångar och entréer i och i anslutning till lekplatser. God belysning på lekplatsen är också en viktig förutsättning bland annat för personer som använder teckenspråk eller läser på läppar för att kommunicera.

Figur 1 Utformningskrav för sittplats enligt Boverket (ALM 2) och Svenska kommunförbundet (1994).

En god tillgänglighetsanpassning av en lekplats behöver inte märkas eller bli ett hinder för andra användare. Arkitekten Ingegerd Harvard har exempelvis designat en hammock som ett alternativ till gungor för barn med en funktionsnedsättning (se Lenninger & Olsson, 2006, s. 137-138). Hammocken förbättrar användbarheten av en lekplats för barn med en funktionsnedsättning, men det finns ingenting med hammocken som skriker ”tillgänglighetsåtgärd”. Den uppskattas av många olika typer av besökare.

Inspiration för utformning av tillgängliga lekplatser finns i *Enkelt avhjälpt* (Boverket, 2011 s. 53-59), samt i skriften *Mer åt fler på lekplatsen* (Sveriges kommuner och landsting, 2006). Bra checklistor för utformningen av tillgängliga lekplatser finns till exempel på sida 45-47 i *Mer åt fler på lekplatsen*. Viktiga breddmått för gångvägar och liknande redovisas i figur 2.

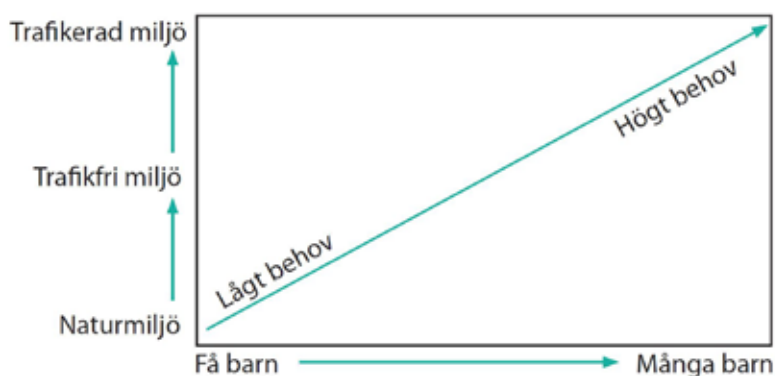

Figur 2 Viktiga breddmått för tillgängligheten på gångvägar och liknande (Illustration efter Svenska kommunförbundet, 1994.)

2.5 Behov

När kommunen ska bedöma om lagens krav på fria för lek och rekreation är uppfylla är det olika områdens behov av lekplatser som bedöms. Tidigare standarder för lokalisering och placering av lekplatser utgick från faktiska mått på avstånd, barnantal och yta, vilka var samma för alla bostadsområden. Idag finns forskning som lyfter fram att behovet av en lekplats skiljer sig mellan olika platser. Kommunens behovsbedömning bör därför utgå ifrån faktiska förhållanden på de olika platserna.

Behovet av en lekplats påverkas främst av vilka lekmöjligheter som erbjuds i övrig i närområdet. Lekmöjligheterna påverkas av barnens rörelsefrihet i området, tillgången till natur och grönytor, samt till viss del också av antalet barn som bor i eller kan antas flytta till området. I ett trafikerat område med lite tillgång till andra ytor som lämpar sig för lek är alltså behovet av en lekplats större än i ett trafikseparerat område med stora grönytor eller ett naturnära bostadsområde med begränsad trafik (Bodelius, 2013, s. 35).

Figur 3 Graf som visar förhållandet mellan antalet barn och områdestyp (Illustration och källa Bodelius, 2013, s. 49)

2.6 Faktorer för användning

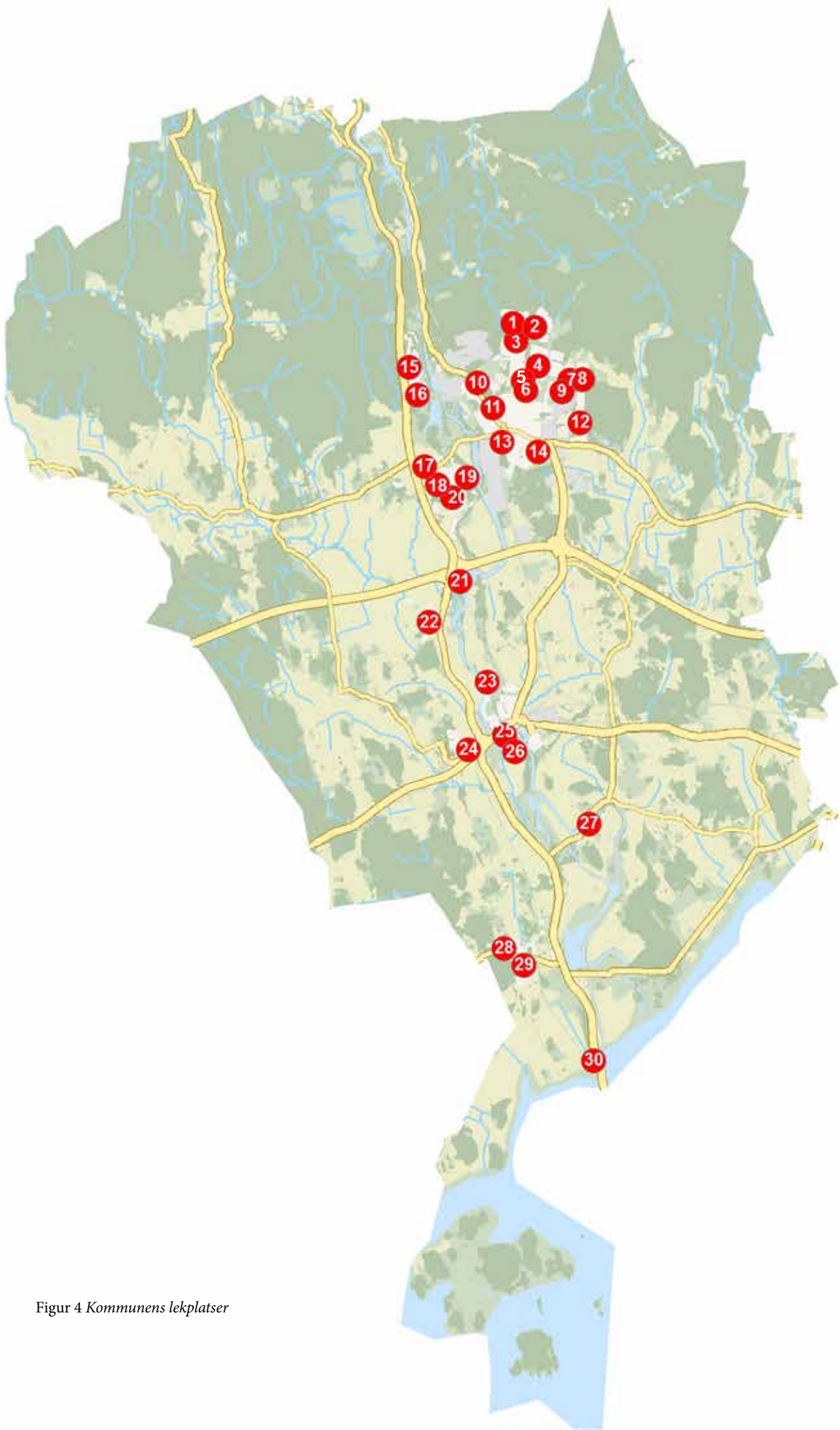
Det finns flera olika faktorer som påverkar användandet av en lekplats. Lokaliseringen av lekplatsen är kanske allra viktigast, men även lekplatsens utformning och skick spelar in. I många undersökningar har *avståndet* till lekplatsen visat sig vara en av de viktigaste faktorerna vid val av en lekplats. För att en lekplats ska användas mycket ska den ligga på ett kort avstånd från bostäder. Närheten till lekplatsen är viktigare för barn i förskoleåldern, eftersom deras rörelsefrihet är så begränsad. *Närheten till förskolor, platser för fritidsaktiviteter och andra målpunkter* ökar också användandet av lekplatsen. Likaså gäller om lekplatsen ligger på väg till eller från en sådan plats. Förskolor besöker ofta lekplatser som en del av sin verksamhet. Ligger lekplatsen på väg till eller från förskolan kan lekplatsbesöket dessutom hinnas med på väg till eller från förskolan. Om lekplatsen placeras i eller i anslutning till ett *grönområde* resulterar det också ofta i att lekplatsen används mer (Bodelius, 2013, s. 32).

Infrastrukturen runt lekplatsen är också avgörande för användningen. Barnen måste kunna ta sig säkert till lekplatsen för att den ska användas ofta. *Gång- och cykelvägar* är viktiga, både då barnet tar sig till lekplatsen själv och då den ackompanjeras av en vuxen. Gång- och cykelvägen kan dessutom i sig erbjuda ett mervärde i form av naturupplevelser, lokalkännedom och möjlighet till sociala möten. *Avståndet till biltrafik* från lekplatsen är också avgörande för att den ska kännas trygg. Bilvägar, särskilt vägar med hög hastighet och genomfartstrafik utgör barriärer för barns fria rörelse. Först i 11-12 års ålder börjar barn få en trafikförmåga som är jämförbar med vuxnas (Bodelius, 2013, s. 33).

Utformningen har också en påverkan på användandet. Hur en god utformning kan se ut nämns tidigare i detta dokument, men det rör sig bland annat om ytans storlek, att lekplatsen är anpassad till omgivningen och erbjuder variation mot andra lekplatser, att lekmöjligheterna är varierade och innehåller naturliga inslag samt att säkerheten uppfattas som god. Sociala faktorer har också påverkan. En lekplats som *används av många* tenderar att besökas både oftare och längre stunder och föredras av både barn och föräldrar (Bodelius, 2013, s. 32). *Vuxna har också inflytande* över användandet genom att de både påverkar barnens rörelsefrihet och har inflytande över vilka lekplatser som besöks vid gemensamma utflykter.

Viktiga faktorer för användningen av en lekplats är alltså:

- **Avståndet** Ett kort avstånd till bostäder ökar användandet.
- **Närheten till bostäder, förskolor och andra målpunkter**
- Placering i eller i anslutning till ett **grönområde**.
- **Gång- och cykelvägar** för en säker transport till lekplatsen
- **Avstånd till bilvägar**, särskilt vägar med hög hastighet och genomfartstrafik.
- **God utformning** med bland annat en stor yta, ett varierande utbud samt inslag av naturliga element. Säkerheten ska uppfattas som god.
- **Används av många**
- **Vuxnas inflytande**

Figur 4 Kommunens lekplatser

3 Nuläge

I Hallstahammars kommun var hösten 2016 nästan 14,8 procent av befolkningen upp till tolv år. Fem år senare förväntas barngruppen ha ökat sin andel av befolkningen med mer än en halv procent. Kommunen som helhet har en positiv befolkningsutveckling och förväntas växa med ca tre procent på fem år. En stor del av den ökningen beräknas ske i barngruppen. Idag driver Hallstahammars kommun 30 lekplatser fördelade mellan de olika tätorterna i kommunen. Hösten 2016 ger det ett snitt på 527 invånare per lekplats, eller 78 barn per lekplats, men faktiskt antal barn per lekplats varierar mellan några få till ett hundratal.

Att erbjuda goda lekmiljöer är en viktig del av samhällets engagemang gentemot barnen. I Hallstahammars kommuns översiktsplan från 2011 lyfts detta fram bland annat genom en beskrivning av Barnkonventionen och dess innebörd för kommunen:

"Detta innebär bl.a. att den fysiska miljön ska utformas som:

- *Goda boendemiljöer med möjlighet till trygg lek och träffpunkter.*
- *Goda förutsättningar för en stimulerande fritid.*
- *Säker trafikmiljö.*

... Barn behöver park- och lektytor som är väl integrerade i bostadsbebyggelsen och som kan nås av barnen via säkra gång- och cykelvägar." (Hallstahammars kommuns översiktsplan- Del 1 Allmän del, avsnitt 3.5.4 Barnkonventionen)

Mer specifikt pekar översiktsplanen ut ett antal grönområden i och direkt utanför Hallstahammars tätort som är värdefulla för olika ändamål, särskilt för barns lek och utveckling. I Kolbäck rekommenderar översiktsplanen att en ny central lekplats byggs och föreslår att den placeras på en del av grönytan söder om Vallbyskolan.

Det här kapitlet innehåller olika analyskartor vilka används för att beskriva dagens lekplatsbestånd och de behov som finns. Kommunens lekplatsbestånd är analyserat utifrån de befintliga lekplatsernas egenskaper, förutsättningar och skick. Kommunen som helhet är också analyserad för att avgöra om det finns områden som idag saknar lekplats, men som borde ha en. Allra sist i kapitlet finns en jämförelse med andra kommuner.

Följande analyskartor redovisas:

- Placering & barriärer s.24-25	- Områdestyp & antal barn s.28	- Skick s.30
- Avstånd s.26-27	- Lägesbedömning s.29	- Tillgänglighet s.31

3.1 Dagens lekplatser

3.1.1 Placering

En bedömning av lekplatsernas placering har gjorts i flera olika steg. De första analyskartorna under rubriken *Placering och barriärer* redovisar lekplatsernas placering i de olika orterna tillsammans med barriärer i form av väg eller järnväg. Barriärerna är främst större vägar med genomfartstrafik. Eftersom trafik utgör en begränsning för om ett barn kan ta sig till en lekplats eller inte är barriärerna tänkta att ses som en gräns för lekplatsernas primära upptagningsområde. Barriärerna skapar tillsammans med bland annat åkrar och vattendrag olika områden, vilka också redovisas i analyskartan. Analyskartan redovisar även Hallstahems lekplatser.

Med utgångspunkt i områdesindelningen visar analyskartorna under rubriken *Avstånd* hur stor del av området som når en specifik kommunal lekplats inom 300, 400 respektive 500 meter. Kartan redovisar också vart det finns skolor och förskolor i kommunen. För skolorna finns även högstadieskolor med, trots att de inte kan anses vara primära användare av lekplatserna. Även högstadieskolor använder ibland lekplatser sporadiskt på väg till och från skolan eller andra aktiviteter, särskilt i de fall lekplatsen har ett bredare innehåll som riktar sig till ett större åldersspann. Några områden saknar helt kommunal lekplats idag. I Hallstahammar gäller det områdena Eldsboda/ Västra Fredhem där det bor 32 barn, Västra Trollebo med 22 barn, Knektbacken med 55 barn, Barnängen med 232 barn och Tallbacken med 2 barn. I Barnängen och Knektbacken har AB Hallstahem dock lekplatser. I Mölntorp saknar den västra delen lekplats, men området är litet och där bor endast ett barn idag. I Kolbäck saknar Södra Västra lekplats. I Kolbäck finns också brister i täckningen i Vallby och Herrevad. I Strömsholm saknar Sofielund kommunal lekplats. Här bor det idag 16 barn.

Analyskartan *Områdestyp och antal barn* redovisar överskådligt hur området ser ut och vilken tillgång det finns till andra typer av ytor lämpliga för barns lek. Skillnaden mellan olika typer av områden är små i Hallstahammar. En stor del av hushållen bor i småhus med egen tomt, men tillgången till gemensam grönstruktur i närheten av bostaden är ofta god. De flesta områdena kan kategoriseras som naturnära. Två områden kan kategoriseras som trafikfria (Östra Nibble och Barnängen). Många av de naturnära områdena har en vegetation som motsvarar det trafikfria med en grönstruktur bestående främst av gräsytor mellan husen. Skillnaderna mellan naturnära och trafikfria områden i Hallstahammar är därmed små. Bara några enstaka områden saknar naturliga lekmöjligheter i någon egentlig utsträckning och klassas som trafikerade. På analyskartan redovisas också antal barn i åldrarna 0-12 år som bor inom området idag. Statistiken är från juli 2017. Inom flera områden planeras dock nybyggnation inom den närmsta tiden. I Hallstahammar gäller det områdena Lövboås/Norra Fredhem där två olika bostadsområden planeras, Knektbacken, Tallbacken, Trollebo, Östra Nibble samt Västra Näs. I Kolbäck planeras nybyggnation av både villor och flerbostadshus i Vallby. I Strömsholm planeras flerbostadshus i Sofielund, där det också finns lediga tomter. Dessutom finns några obebyggda villatomter i Norra Herrskogen.

	0 p	0,5 p	1 p
Bilvägar	genomfartstrafik		ej genomfartstrafik
G/C-väg	ej G/C-väg		G/C-väg
Grönområde	ej i anslutning		i anslutning
Naturliga element	inga	vissa	stora
Bostäder	utkant	2/3	centralt
Förskolor	ej inom 500 m		inom 500 m
Andra målpunkter	inga	några	flera

Figur 5 Värderingsschema för lekplatsernas placering (fritt efter Bodelius, 2013)

Analyskartan *Lägesbedömning* redovisar en poängsättning av de befintliga lekplatserna. Bedömningen har gjorts utifrån sju olika faktorer som påverkar användningen vilka redovisas i tabellen på föregående sida. För varje kategori utdelas poäng mellan 0 och 1. Högsta möjliga poäng var sju. Lägesbedömningen redovisas också i tabell som bilaga 1.

3.1.2 Skick

Nästan hälften av kommunens lekplatser är i bra skick. Där ligger vi i fas med skötsel och underhåll och helhetsintrycket av lekplatsen är gott. Flera av dessa lekplatser är nyligen upprustade eller helt nya. Nio av lekplatserna är i ok skick. På dessa finns mindre upprustningsbehov och skötselbehov, men i det stora hela är de fungerande lekplatser. Åtta lekplatser har bedömts som i dåligt skick. Här är redskapen gamla, slitna och har ibland bristande säkerhet och sandytorna har ofta kraftig ogrästtillväxt. Här behövs en större upprustningsinsats där både lekredskap och annan utrustning renoveras eller byts ut för att det ska bli en fungerande lekplats. Lekplatsernas skick redovisas i analyskarta på sida 30.

3.1.3 Tillgänglighet

En tillgänglighetsinventering av alla kommunala lekplatser genomfördes under hösten 2015. Bedömningen av tillgängligheten har gjorts ur två perspektiv, dels om lekplatsen är tillgänglig för alla att ta sig till och besöka och dels om alla kan leka med något på lekplatsen. Lekplatsernas tillgänglighet har poängsatts utifrån kategorierna *mark, entré, säkerhet och orienterbarhet, lekbarhet* samt *sittplatser*. Ingen av kommunens lekplatser bedömdes uppfylla kraven för tillgänglighet. Det innebär att samtilga lekplatser behöver byggas om eller kompletteras för att uppfylla lagstiftningens krav. Bristerna rör genomgående både möjligheterna att vistas på lekplatsen och lekbarheten.

Högst poäng av kommunens lekplatser fick lekplatserna på Alvgatan, Vegagatan, Blåklintsvägen och Vallmogatan med vardera två till två och en halv poäng av fem möjliga. Endast en lekplats, lekplatsen på Alvgatan i Duvhällarna (nr 1 på kartan), uppfyllde kraven vad gäller lek på lekplatsen. Den föll dock på brister i markbeläggningen i entréstigen och att sittplatserna inte var tillgängliga. Belysning på Alvgatans lekplats skulle också öka tillgängligheten och dessutom bidra till att lekplatsen kan användas under en längre tid på dygnet även av andra barn. Tillgänglighetsbedömningen av lekplatserna redovisas i analyskarta på sida 31 samt som tabell i bilaga 2.

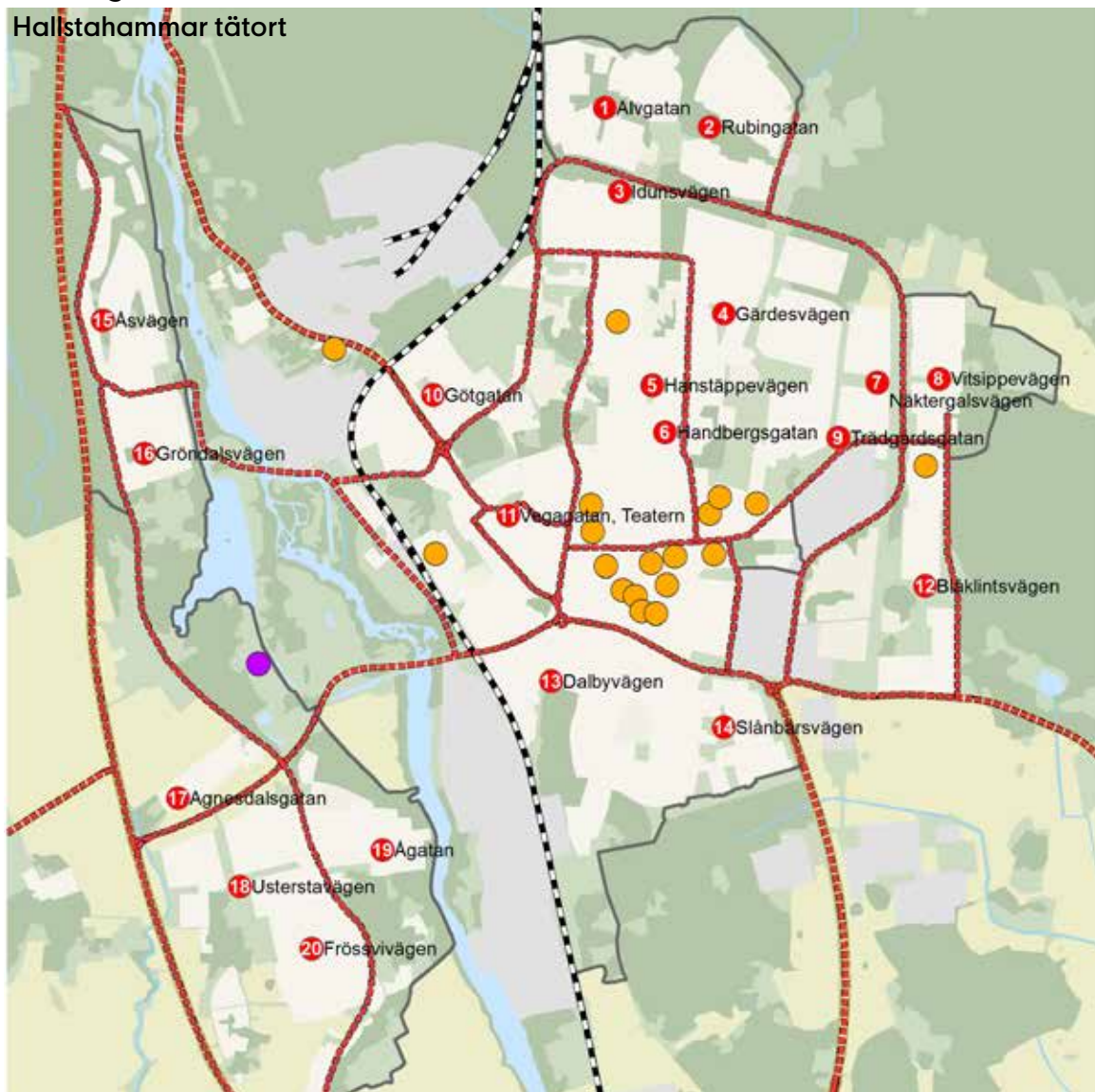
3.2 Behovsbedömning

Ett behov av lekplatser kan bedömmas utifrån en rad olika faktorer, vilket också beskrevs i föregående kapitel. Majoriteten av barnen i Hallstahammars kommun bor i ett område där det finns god tillgång på öppna gräsytor eller skogsdungar som lämpar sig till fri lek. Trots detta finns ett behov av att erbjuda lekplatser bland annat som samlingspunkter för områdets barn. Idag är fördelningen mellan lekplatserna i kommunen något skev. Majoriteten av barnen når en lekplats inom 300 meter, vilket är väldigt bra. Vissa barn når till och med flera lekplatser inom 300 meter. Sammantaget finns vissa möjligheter till utglesning. Det finns dock barn som inte når någon lekplats alls inom sitt rörelseområde och där kan i vissa fall en ny lekplats vara nödvändig. I vissa områden täcks dock bristerna upp av att AB Hallstahem har lekplatser inom området. Kvaliteten på lekplatserna varierar också stort, så även om det finns en lekplats i närheten betyder inte det att den upplevs som attraktiv att använda. Vissa lekplatser har också bedömts ha en dålig placering vilket begränsar möjligheterna att utveckla lekplatsen. När det gäller lekplatsernas skick varierar det också stort, men majoriteten av lekplatserna behöver mer skötsel. Bland annat har ogräs i fallskyddssanden och leksanden vid inventering noterats på nästan alla lekplatser. Många målade ytor är också i behov av ommålning. Samtliga lekplatser i kommunen har också bristande tillgänglighet vilket kräver ombyggnation med olika omfattning.

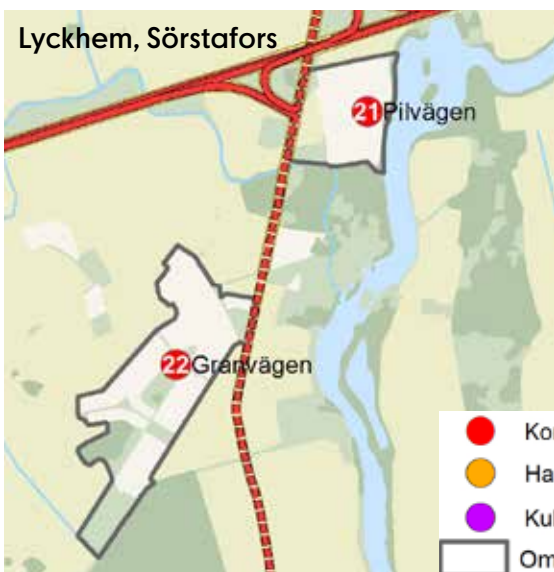
3.3 Analysskartor

Placering och barriärer

Hallstahammar tätort

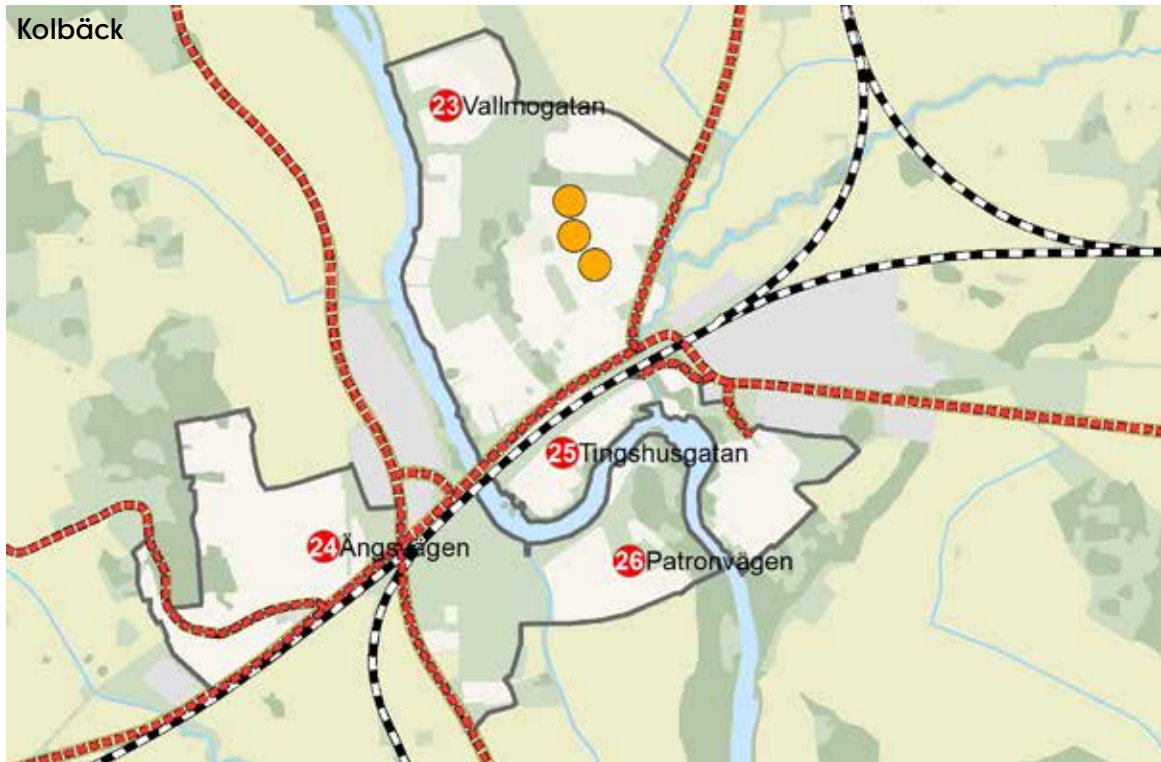
Lyckhem, Sörstafors

Mölnatorp

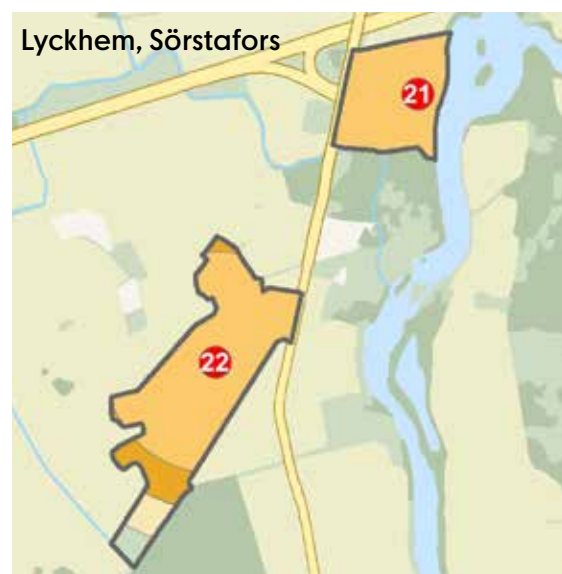
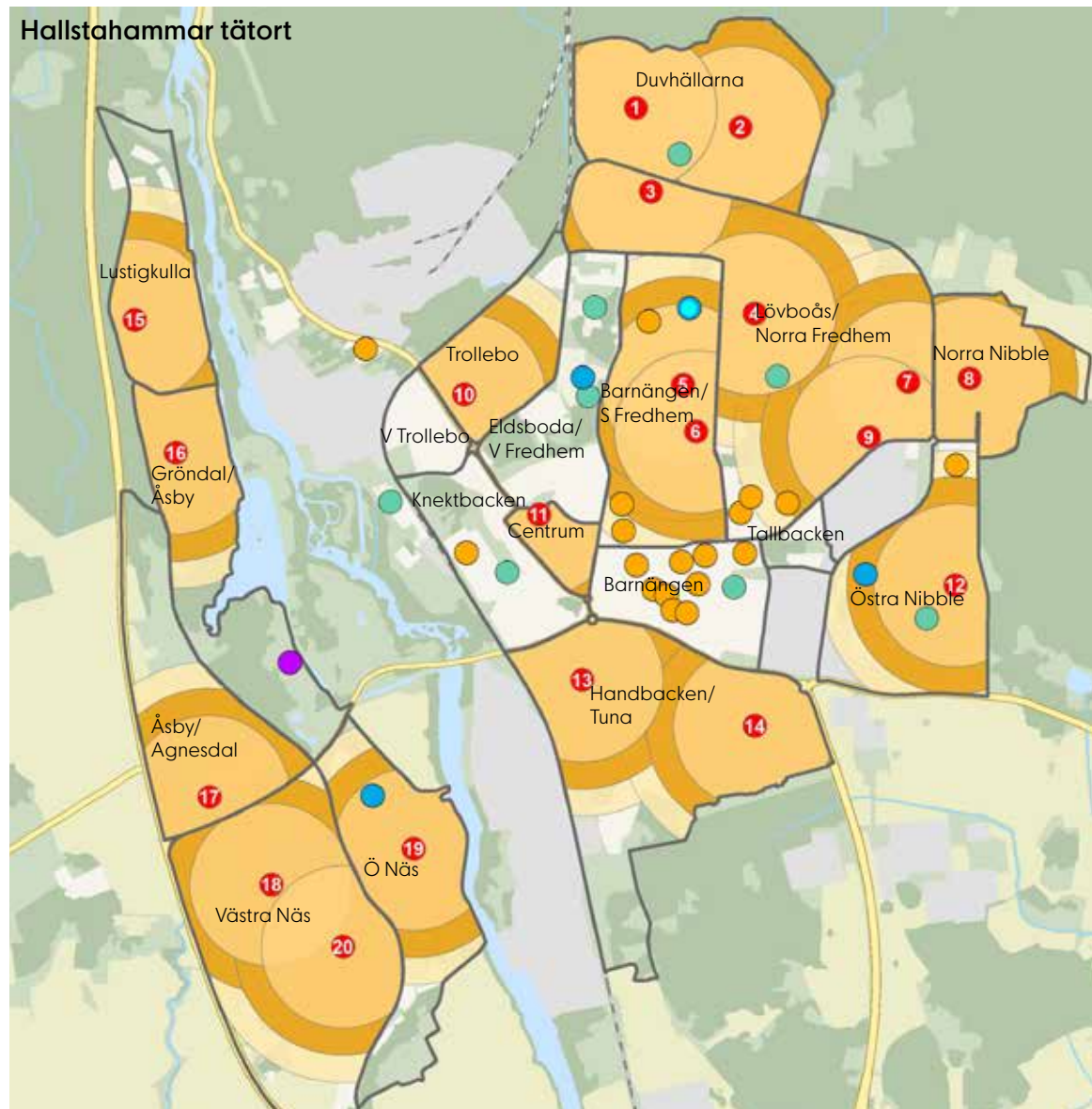

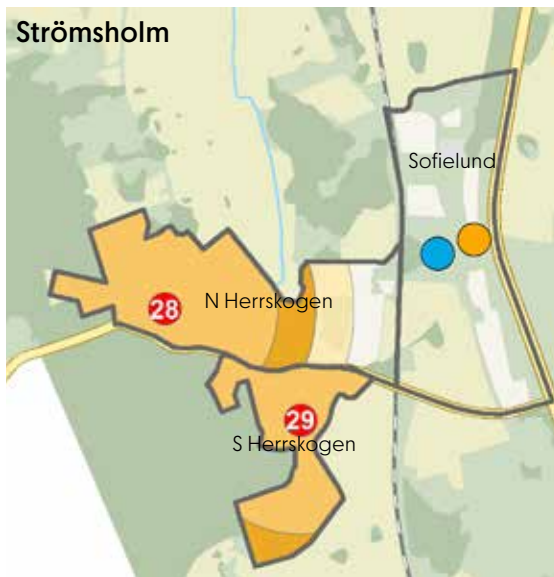
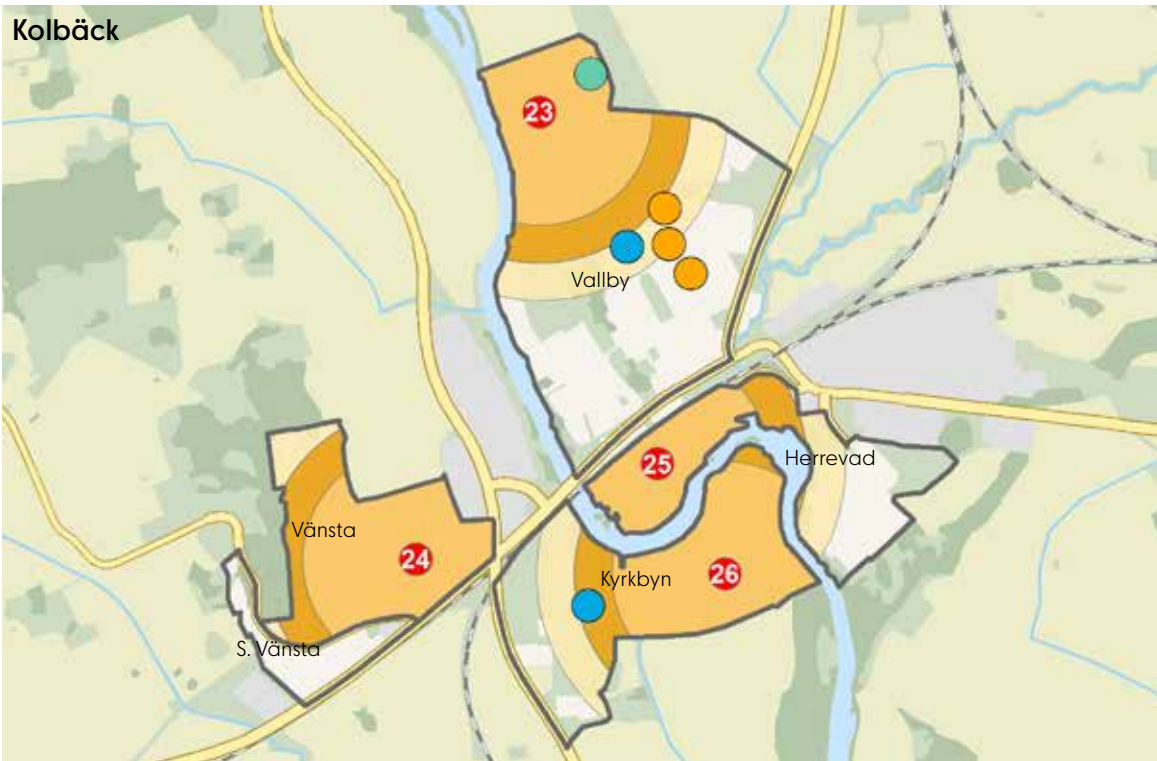
- Kommunal lekplats
- Hallstahems lekplats
- Kultur- och fritidsnämndens lekplats
- Områdesindelning
- - - - - Barriär väg
- Barriär järnväg
- Barriär motorväg

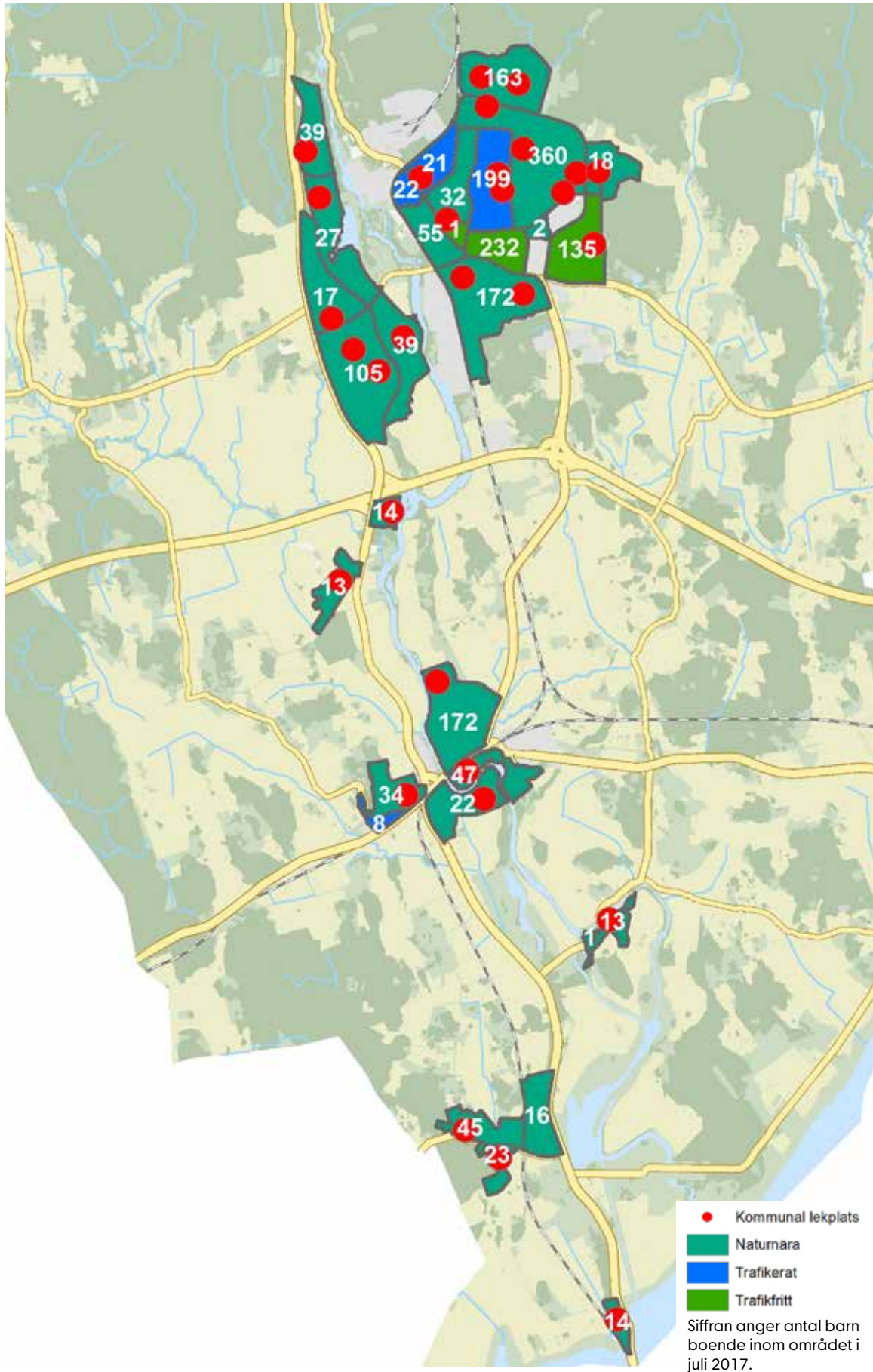
- Kommunal lekplats
- Hallstahems lekplats
- Områdesindelning
- - - - - Barriär väg
- Barriär järnväg

Avstånd

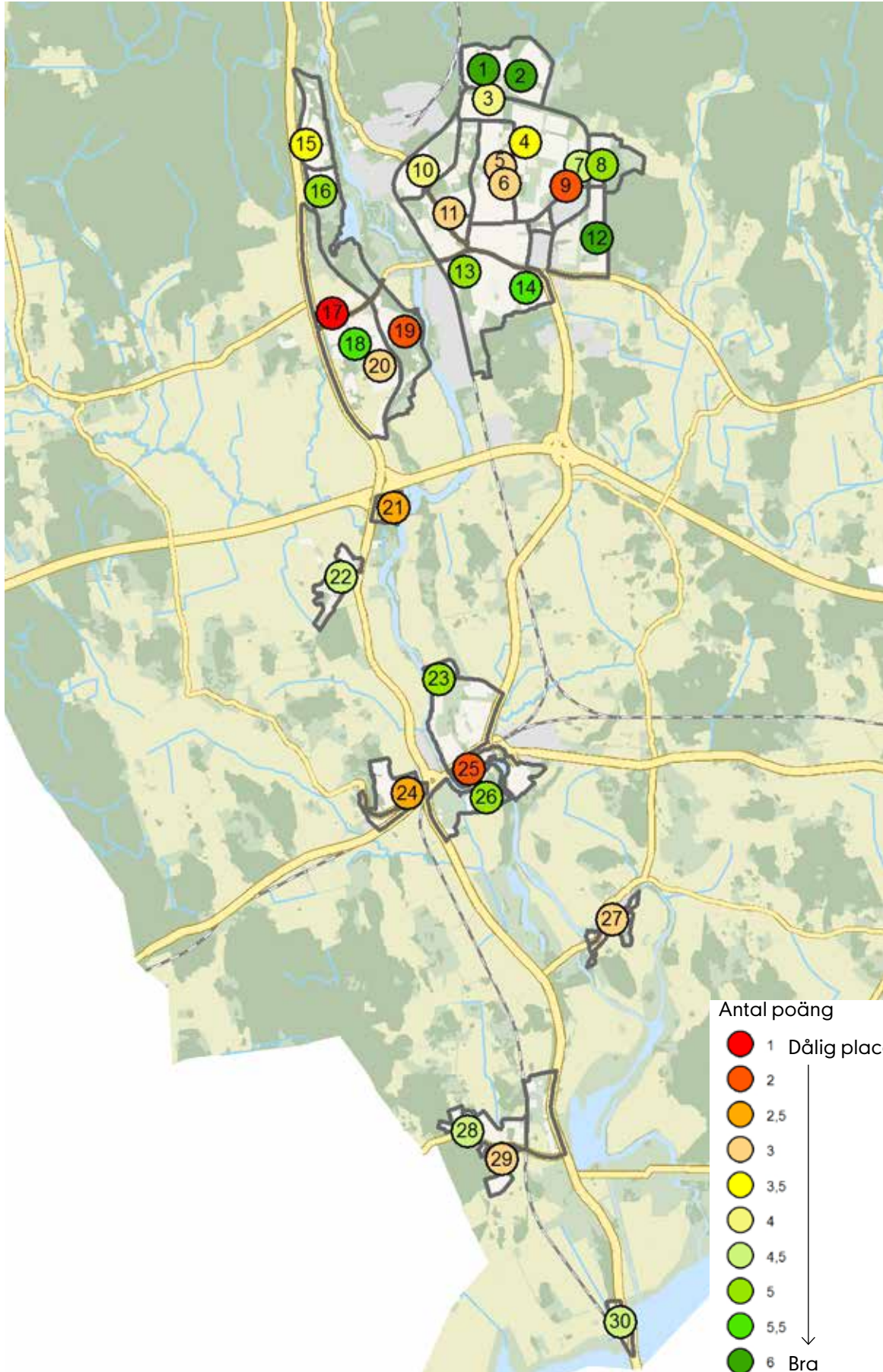

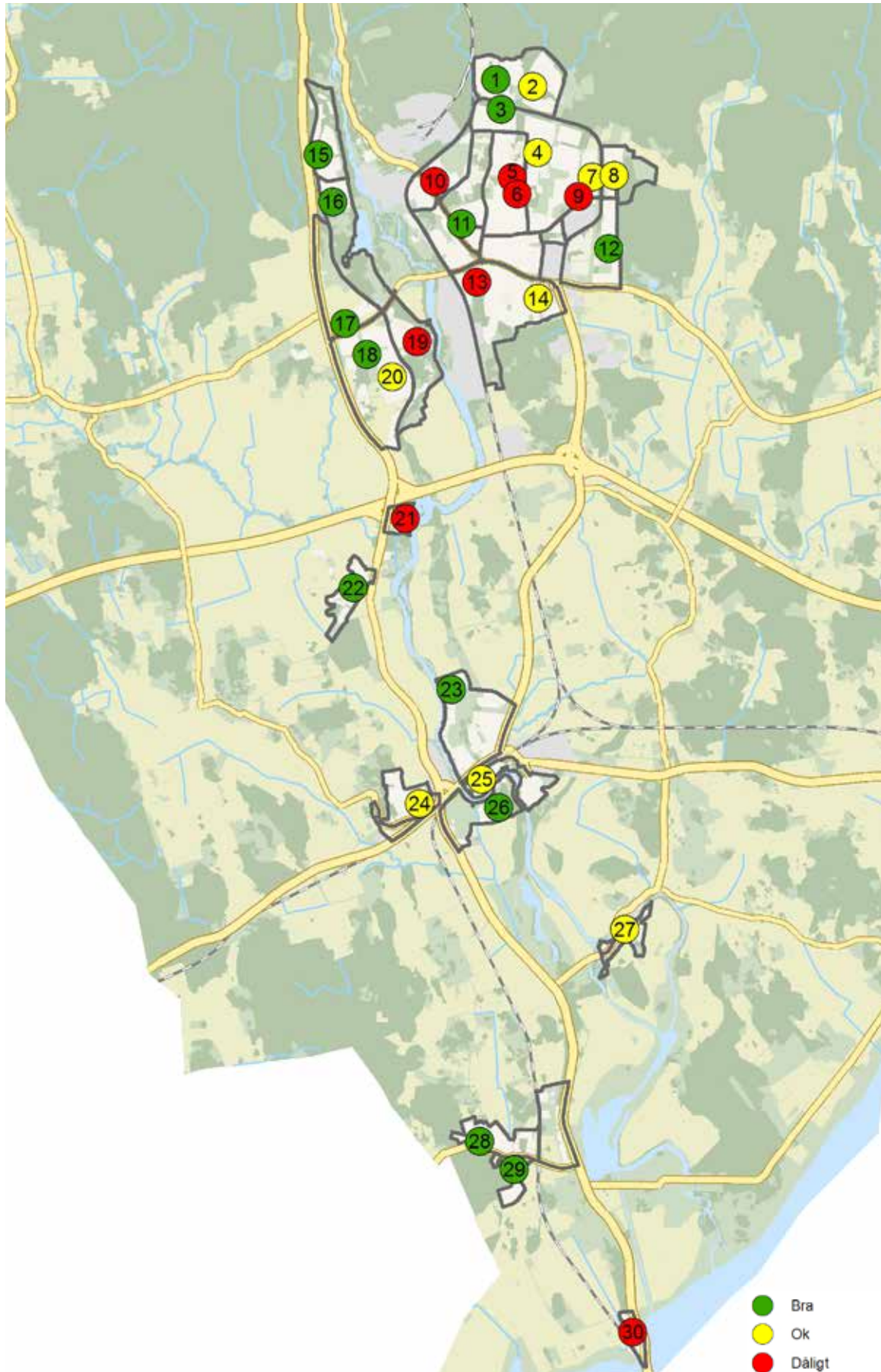
Områdestyp & antal barn

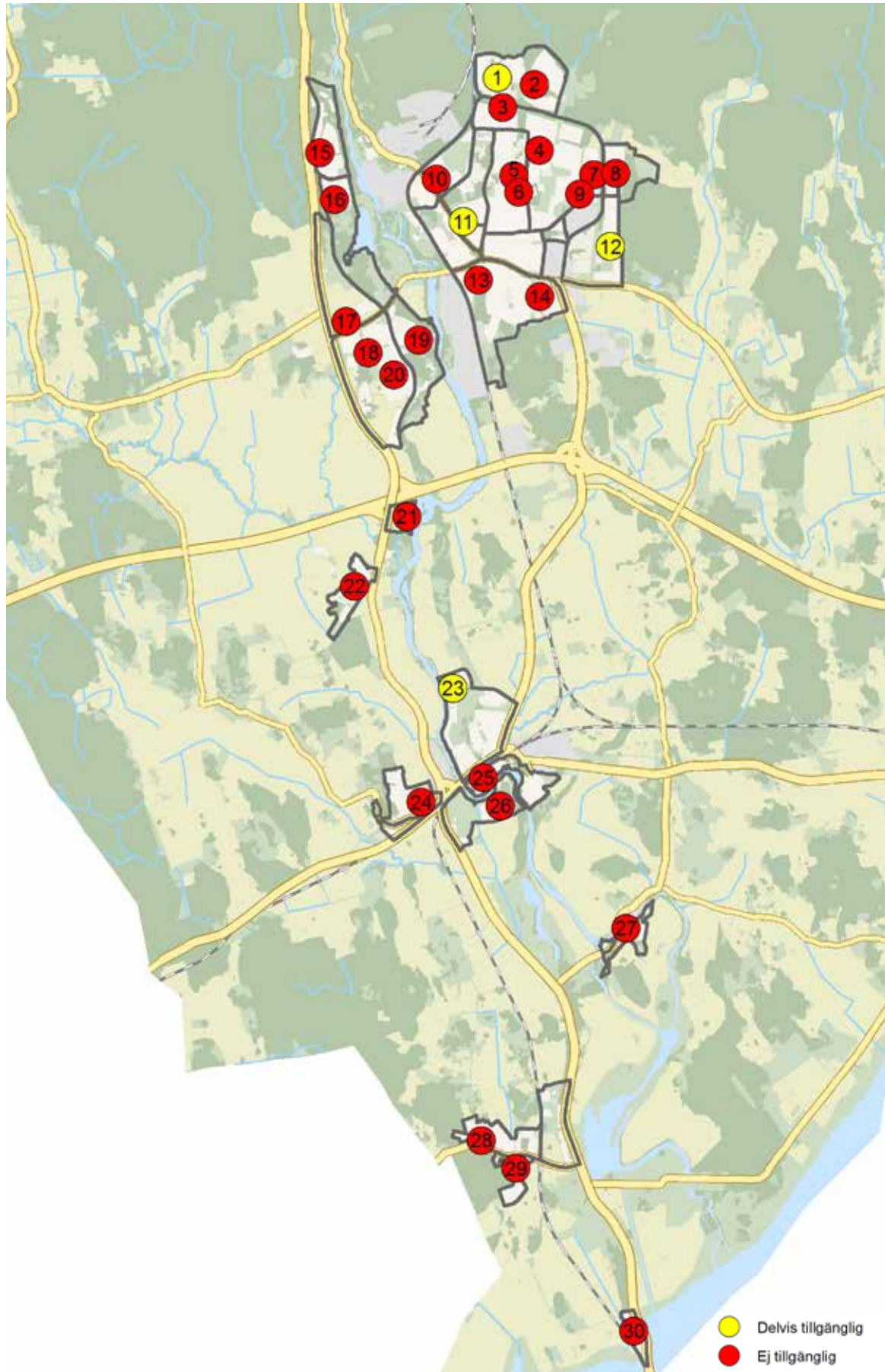
Lägesbedömning

Skick

Tillgänglighet

3.4 Jämförelse med andra kommuner

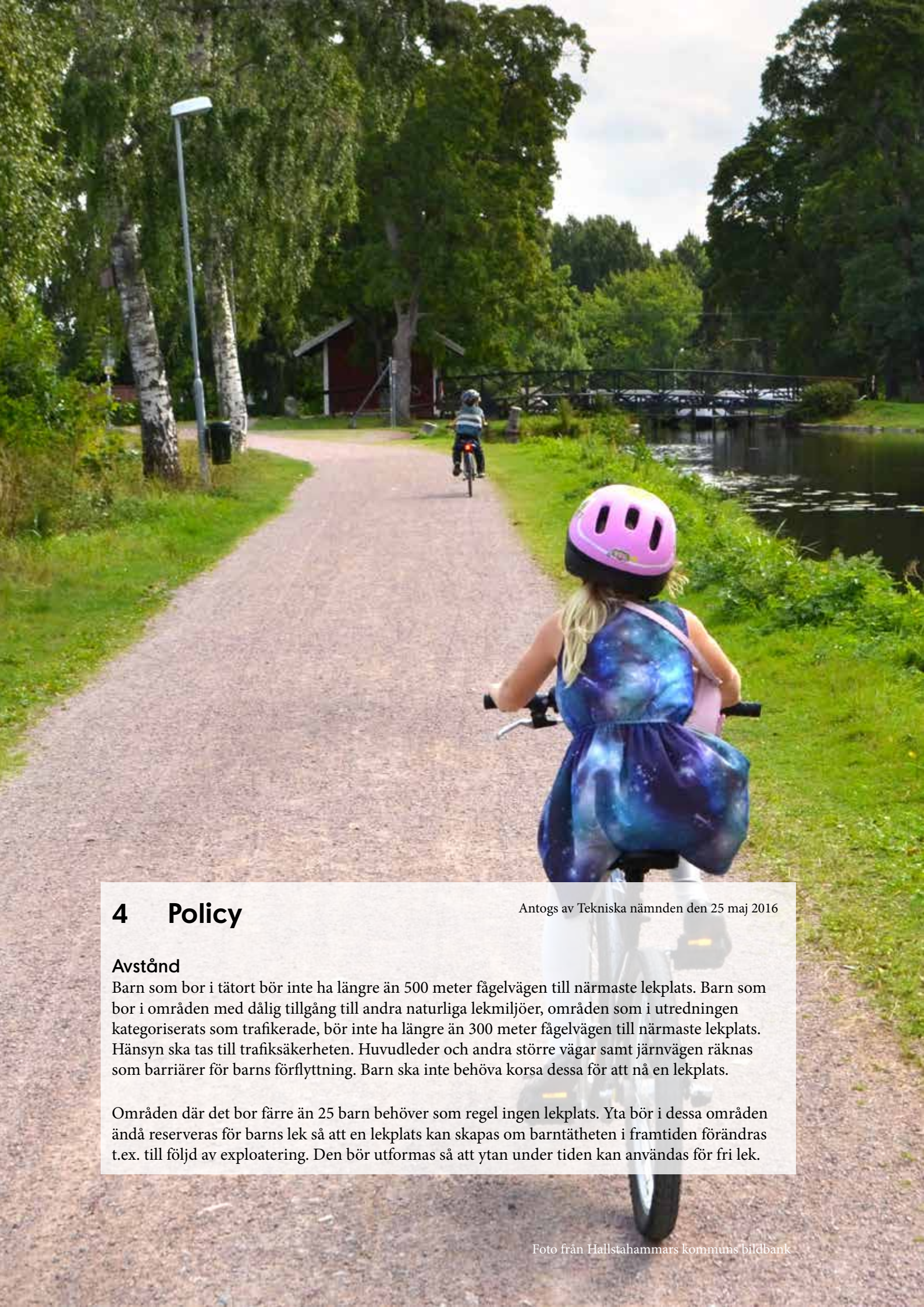
I arbetet med denna utredning har liknande planer och utredningar från andra kommuner undersökts för inspiration. De flesta av dessa kommuner har gjort en plan som innebär en ordentlig nysatsning på lekplatser där ett eftersatt underhåll ska åtgärdas. Vissa kommuner följer upp en tidigare lekplatsplan som redan är så gott som genomförd med mål om den fortsatta utvecklingen. I princip alla planer innehåller avveckling av några eller ibland ganska många lekplatser, samtidigt som de kvarvarande lekplatserna upprustas. Flera av kommunerna har också överlämning av lekplatserna till annan förvaltare som alternativ till nedläggning. En satsning på att bygga större områdeslekplatser och ibland även temalekplatser finns i de flesta planerna. Många av planerna innehåller också nyanläggning av lekplatser i lägen där barnen tidigare haft långt till närmaste lekplats.

Som argument för avveckling av lekplatser nämns bland annat bristande underhåll, begränsade resurser och förändrade behov. Några kommuner anser också att närlek ska skötas på den egna fastigheten och att det därmed inte är kommunens ansvar. Det blir också ett argument för att de minsta lekplatserna kan tas bort. När närlek inte anses vara kommunens ansvar kan längre avstånd till en lekplats accepteras, men det ställer samtidigt högre krav på de få lekplatserna som är kvar. I flera av planerna finns också ett tydligt tillgänglighetsfokus med målsättning att enkelt avhjälpna hinder ska åtgärdas i enighet med gällande lagstiftning och allmänna råd. Många av dessa planer är också skrivna som en sista ansträngning för att komma i hamn med samhällets mål om ett tillgängligt samhälle till år 2010.

I jämförelsen brevid, som genomfördes 2015, framgår att Hallstahammar i dagsläget har fler lekplatser per invånare än de flesta andra. Sedan jämförelsen genomfördes har kommunens befolkning ökat något, vilket ger att det hösten 2016 går 527 invånare per lekplats, men slutsatsen blir den samma. Jämförelsen visar också att de kommuner som har en högre befolkningsmängd generellt har betydligt fler invånare per lekplats än kommuner med en befolkningsmängd liknande Hallstahammars kommun. Detta gör att fler barn i dessa kommuner får dela på samma lekplats, men en tätare bebyggelsestruktur gör samtidigt att barnen inte nödvändigtvis behöver ha längre avstånd till närmaste lekplats.

Kommun	Antal idag	Mål	Invånare	Invånare/ lekplats mål (idag)	Kommentar
Gävle	96	-26	98 541 (2015)	1408 (1026)	Utredningen föreslog en avveckling av 74 lekplatser fram till 2012. Av dessa har 48 lagts ner.
Huddinge	33	+4	102 557 (2013)	2772 (3108)	Utredningen föreslår nedläggning av några lekplatser, men samtidigt skapande av åtta nya.
Hörby	27	-16	14 958 (2012)	1360 (554)	Planen fokuserar främst på Hörby tätort där det trots nedläggningen blir ca 200-300 meter till närmsta lekplats. I det mindre orterna finns en lekplats var vilken behålls. Siffrorna om antal kommer från planen (2005).
Kumla	35	+/- (-4)	21 510 (2011)	694 (615)	Planen utgår från oförändrat antal, men föreslår vidare utredning om eventuell nedläggning av 4. Siffrorna om antal kommer från planen.
Leksand	11		15 288 (2011)	1390	Leksand har redan genomfört en avveckling där 18 lekplatser har blivit 11, vilket är något mer än planen anger.
Lidköping	77	-22	38 761 (2013)	705 (503)	Uppgifterna kommer från planen från 2013.
Linköping	133		151 881 (2014)	1142	Linköping har redan genomfört sin plan. År 2002 fanns 161 lekplatser.
Ljusdal	25	-10	18 931 (2013)	1262 (757)	Siffrorna om antal kommer från planen (2010). Planen har stort tillgänglighetsfokus. Ett eftersatt underhåll i kombination med dålig tillgänglighet och begränsade resurser leder till den stora nedläggningen.
Motala	50	-6	42 556 (2014)	925 (851)	Motalas plan ska redan vara avslutad och en kraftig nedläggning har genomförts. Från planen återstår fyra avvecklingar, men en ny plan planeras.
Skurup	40	-15	15 167 (2014)	607 (379)	Siffrorna om antal kommer från planen (2013).
Svedala	64	-14	20 248 (2014)	405 (316)	Siffrorna om antal kommer från planen från 2013. Innan detta hade redan 29 lekplatser tagits bort.
Växjö	135	-50 + ?	86 970 (2014)	1023 (644)	Siffrorna om antal kommer från planen (2009). Växjöns plan beskriver en avveckling av ca 50 lekplatser men också att nya lekplatser ska anläggas där behovet finns. Riktvärdet är max 500 meter till närmsta lekplats.
Österåker	16	+4	40 178 (2012)	2009 (2511)	Siffrorna om antal kommer från planen (2012). Österåker har redan genomfört en kraftig avveckling av lekplatser (från 40 st 1989). En kraftig befolkningsökning gör att de nu vill nyanlägga lekplatser på strategiska platser samtidigt som befintliga upprustas.
Hallstahammar	30		15 596 (2014)	(520)	

Figur 6 Jämförelse med andra kommuner genomförd sommaren 2015

4 Policy

Antogs av Tekniska nämnden den 25 maj 2016

Avstånd

Barn som bor i tätort bör inte ha längre än 500 meter fågelvägen till närmaste lekplats. Barn som bor i områden med dålig tillgång till andra naturliga lekmiljöer, områden som i utredningen kategoriserats som trafikerade, bör inte ha längre än 300 meter fågelvägen till närmaste lekplats. Hänsyn ska tas till trafiksäkerheten. Huvudleder och andra större vägar samt järnvägen räknas som barriärer för barns förflyttning. Barn ska inte behöva korsa dessa för att nå en lekplats.

Områden där det bor färre än 25 barn behöver som regel ingen lekplats. Yta bör i dessa områden ändå reserveras för barns lek så att en lekplats kan skapas om barntätheten i framtiden förändras t.ex. till följd av exploatering. Den bör utformas så att ytan under tiden kan användas för fri lek.

Placering

Lekplatserna ska placeras så att de på bästa möjliga sätt gynnar användande. Det betyder bland annat att lekplatsen ska placeras så att den kan nås på ett säkert sätt. Lekplatsen ska också om möjligt placeras i eller i anslutning till ett grönområde. Närheten till en förskola är positivt, då lekplatsen kan fungera som ett komplement till förskolegårdens lekutbud. För att räknas som nära en förskola har ett maxavstånd på 500 meter satts i utredningen, men ett kortare avstånd är önskvärt.

Utformning

Lekplatserna ska ha ett variationsrikt innehåll som lockar till lek både för tjejer och killar samtidigt som föräldrar och andra vuxna som följer barnet till lekplatsen ska trivas och vilja stanna. Vegetation ska vara en naturlig del av lekplatsen och fungera som ett komplement till lekutrustningen. Utformningen ska vara anpassad till omgivningen. Vid underhåll och nyanläggning ska noggranna materialval göras bland annat utifrån skötsel-, miljö- och säkerhetsaspekter.

Alla lekplatser ska ha en tillgänglig sittplats och en tillgänglig sopkorg. Cykelställ och belysning bör finnas på närlekplatser och ska finnas på områdeslekplatser. Områdeslekplatser ska också ha picknickbord.

Vid nyanläggning och upprustning av lekplatser ska barn och föräldrar samt andra berörda göras delaktiga i planeringsprocessen.

Tillgänglighet

Lekplatserna ska uppfylla lagstiftningens krav på tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Alla lekplatser ska vara möjliga att nå av alla och det ska finnas åtminstone ett lekredskap som är tillgängligt för barn med någon funktionsnedsättning. Nybyggda lekplatser ska uppfylla de hårdare tillgänglighetskrav som ställs på dessa och tillgänglighet ska vara en naturlig del i planeringen.

Skötsel och underhåll

Hallstahammar ska ha säkra lekplatser som sköts på ett bra sätt. Lekplatsernas säkerhet ska besiktigas årligen av utbildad besiktningsman och rutinmässiga säkerhetskontroller ska vara en naturlig del av skötselarbetet. Eventuella brister ska åtgärdas i enighet med Svensk standards rekommendationer. I underhållsarbetet strävar vi mot att minimera gifterna i kommunens lekplatser.

Huvudmannaskap

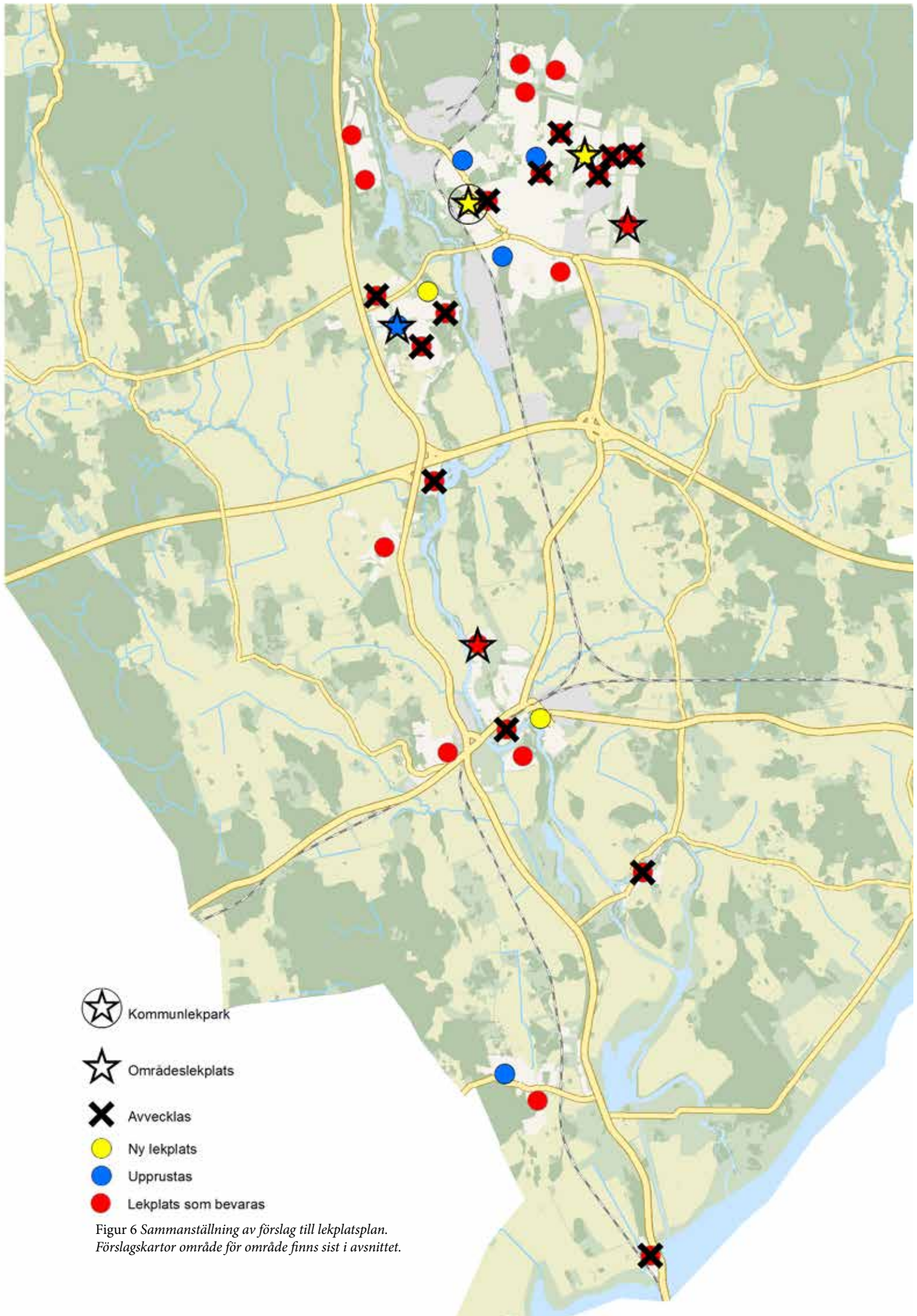
Kommunen är säkerhetsansvarig för alla lekplatser som ligger på kommunal mark. Det är inte lämpligt att överlåta skötseln av en kommunal lekplats till de närboende.

Information

Information om lekplatsernas placering, utformning och tillgänglighet ska finnas sammanställt för allmänheten både digitalt och analogt. Varje lekplats ska också ha en skylt med lekplatsens namn, adress samt kontaktinformation för rapportering av akuta fel. Larmnummer ska även finnas. På skylten ska det också finnas information om att lekplatserna är rök- och alkoholfria.

Uppföljning

Genomförandet av lekplatsplanen ska följas upp regelbundet och planen ska vid behov uppdateras. Det är eftersträfvansvärt att uppföljning sker ungefär vart 5e år. I uppföljningen bör den här policyns aktualitet prövas.

- Kommunlekpark
- Områdeslekplats
- Avvecklas
- Ny lekplats
- Upprustas
- Lekplats som bevaras

Figur 6 Sammanställning av förslag till lekplatsplan.
 Förslagskartor område för område finns sist i avsnittet.

5 Lekplatsplan

I det här kapitlet redovisas ett åtgärdsförslag för att uppnå lekplatspolicyn med målet att öka kvaliteten på kommunens lekplatser. Planen innebär avveckling av 13 lekplatser, men samtidigt nyanläggning av 4 lekplatser. Fullt genomförd innebär planen att kommunens lekplatsbestånd minskar från 30 till 21 lekplatser vilka fördelas på 1 kommunlekplats, 4 områdeslekplatser och 16 närlekplatser. Trots att lekplatsbeståndet minskar något ökar kvaliteten när de minsta och mest slitna lekplatserna byts ut mot bättre utformade och större lekplatser.

5.1 Olika typer av lekplatser

5.1.1 Närlekplats

En närlekplats* är en något enklare lekplats som fyller det dagliga behovet av utomhuslek för framför allt yngre barn. Avståndet till lekplatsen från bostaden är avgörande för dess användning. Närlekplatsen vänder sig i första hand till barn som bor i lekplatsens direkta närhet. Lekplatsen är ett komplement till lek på den privata tomten och ska främja det som inte får plats där. Den har också en viktig funktion som en mötesplats för närområdet. Utformningen anpassas efter omgivningen. Cykelställ och belysning är inget krav, men bör finnas på närlekplatsen. Majoriteten av kommunens lekplatser räknas som närlekplatser.

5.1.2 Områdeslekplats

En områdeslekplats* är en lite större lekplats som har ett varierat utbud och är intressant för alla ålderskategorier av barn. Områdeslekplatsen kan utformas så att även ungdomar kan använda den. Områdeslekplatsen har ett större upptagningsområde än en vanlig närlekplats. Primärt vänder den sig till alla barn inom området men den kan också fungera som ett utflyktsmål för barn från andra områden i kommunen. Alla områden har inte förutsättningar för eller behov av en områdeslekplats. I förslaget föreslås fem lekplatser bibehållas som eller utvecklas till områdeslekplatser.

Eftersom avståndet till områdeslekplatsen för många barn är längre är det viktigt att den har goda förutsättningar att fungera som ett utflyktsmål bland annat genom att ha cykelställ, belysning och picknickbord. Goda fikamöjligheter bör tillgodoses även för större barngrupper till exempel från de närliggande förskolorna.

*Begreppen kommunlekpark, områdeslekplats och närlekplats används olika av olika kommuner. Här använda definitioner gäller för Hallstahammars kommun.

5.1.3 Kommunlekpark

En kommunlekpark* är en lekplats som riktar sig till hela kommunens barn. Den är i huvudsak ett utflyktsmål. Kommunlekparken bör rikta sig till ett brett åldersspann av barn och ungdomar. Skillnaden mot en områdeslekplats behöver inte var stor, men den kan vara placerad på andra platser. Eftersom kommunlekparkens huvudsyfte inte är att tillgodose behovet av bostadsnära lekmöjligheter kan den till exempel placeras i områden där det bor få barn, men som ändå är en plats dit folk rör sig och som är enkel är nå.

Förslaget som presenteras här fokuserar på att främst åtgärda brister gällande den bostadsnära leken, men en större central utflyktslekplats föreslås i Knektbacken. Lekplatsens centrumnära läge skapar goda förutsättningar att nå fler barn än enbart de som bor i närområdet, även om lekplatsen också kommer att fungera som en lekplats för närområdets barn. Det finns sedan tidigare också ett förslag om att göra en större kommunlekpark i centumparken. På grund av centumparkens läge omgiven av vägar och den låga andelen barn inom det område som centumparken ligger i föreslår utredningen i dagsläget ingen lekplats i centumparken. Vid en framtida revidering av lekplatsplanen bör frågan åter utredas.

5.2 Strategier

5.2.1 Upprustning

De befintliga lekplatser som redovisats som i dåligt skick kräver en större upprustningsinsats där både lekredskap och annan utrustning renoveras eller byts ut om lekplatsen ska behållas. Utformningen kan också ofta behöva förändras för att bättre gynna lek och tillgänglighet. De redskap eller den utrustning som eventuellt är i bra skick behålls, men på många sätt liknar en upprustning en nyanläggning med skillnaden att platsen är befintlig.

En annan typ av upprustning är den ombyggnation som behövs för att omvandla en närlekplats till en områdeslekplats. Här handlar det framför allt om att tillföra mer variation i lekutbudet så att lekplatsen passar fler ålderskategorier samt att förbättra utrustningen så att lekplatsen blir ett bättre utflyktsmål.

Följande lekplatser upprustas:

- 5. Hanstäppevägen, Hallstahammars tätort
- 10. Götgatan, Hallstahammars tätort
- 13. Dalbyvägen, Hallstahammars tätort
- 18. Usterstavägen, Hallstahammars tätort Utvecklas till områdeslekplats
- 28. Rytta vägen, Strömsholm

5.2.2 Nyanläggning

För att få en jämnare spridning och ett lekplatsbestånd med högre kvalitet föreslås en rad nyanläggningar. Flertalet av nyanläggningarna ersätter befintliga lekplatser som antingen flyttas eller genom nyanläggningen slås ihop. En helt ny kommunlekpark skapas också i Knektbacken i anslutning till den kommande kopplingen mellan centrum och det nya bostadsområdet. Lekplatsen

*Begreppen kommunlekpark, områdeslekplats och närlekplats används olika av olika kommuner. Här använda definitioner gäller för Hallstahammars kommun.

blir både en lekplats för de boende i Knektbacken och ett besöksmål för kommunens barn. Planerad ny bostadsbebyggelse i området samt närheten till två befintliga förskolor gör att behovet av lekplatsen stärks. Inom det primära centrumområdet i Hallstahammar bör dock fortsatt möjligheter till lek erbjudas, men lekmöjligheter behöver inte skapas som en traditionell lekplats utan kan bestå av flera mindre lekmiljöer utspridda inom området. Dessa får ses som en del av utvecklingen av ett attraktivt centrum och behandlas inte vidare i denna utredning.

Placeringen av de nya lekplatserna är ungefärliga och exakt placering behöver utredas vidare. I östra Näs föreslås lekplatsen på Ågatan ersättas av en ny lekplats närmare skolan. Det är dock ont om tillgänglig mark i området, så eventuellt kan en utveckling av skolgården bli ett alternativ till ny lekplats, även om lekplatsen då blir otillgänglig under skoltid. Även placering av en lekplats i Herrevad behöver utredas vidare på grund av platsbrist.

Följande lekplatser nyanläggs:

Näslund, Hallstahammars tätort	Ersätter 19. Ågatan
Herrevad, Kolbäck	Ersätter 25. Tingshusgatan
Vallaregatan, Hallstahammars tätort	Ersätter 4. Gärdesvägen, 7. Näktergalsvägen och 9. Trädgårdsgatan.
Dalen Knektbacken, Hallstahammars tätort	Brist (Ersätter delvis 11. Vegagatan)

5.2.3 Avveckling

Majoriteten av de lekplatser som redovisas som i dåligt skick har också dålig utvecklingspotential, ligger i ett område med få barn eller ligger i närheten av en annan lekplats eller föreslagen lekplats med bättre kvaliteter. Dessa föreslås att avvecklas. För vissa lekplatser handlar det snarare om en flytt av lekplatsen. Istället för att upprusta den på befintlig plats passar vi på att flytta lekplatsen till en närliggande yta som exempelvis är enklare att sköta, mer tillgänglig eller större. Avveckling föreslås också för vissa lekplatser som är i ok skick och på sikt också för två lekplatser som är i gott skick. Anledningarna till avveckling av dessa lekplatser är liknande som för lekplatserna i dåligt skick. I några områden ligger också de befintliga lekplatserna tätt och där kombineras avveckling med anläggande av en större områdeslekplats.

Att lägga ner en lekplats innebär att lekredskap, sarg och annan utrustning tas bort och ytan återställs till i första hand parkmark eller naturmark. I vissa fall kan den nedlagda lekplatsen omgestaltas till en mötesplats för området. Vid avvecklingen är det dock viktigt att tänka på vilka skötselbehov en tänkt gestaltning har. Det är viktigt att en nedlagd lekplats inte uppfattas som negligerad eller övergiven. I vissa fall kan avvecklingen ske i flera steg där vi i ett första skede prioriterar att avlägsna lekredskap som inte längre håller godtagbar säkerhetsstandard. I områden där lekplatsen läggs ner på grund av att det där bor få barn bör yta sparas så att en lekplats kan skapas om barntätheten i framtiden förändras exempelvis till följd av exploatering. Ytan bör utformas så att den under tiden kan användas för fri lek. Detta kan göras genom att spara eller plantera ny vegetation samt genom att placera ut exempelvis större stenar. Pulkabacken, om sådan finns, kan också sparas om det går att bibehålla en god säkerhetsnivå på backen. Sparad yta för framtida lekplatsbehov behöver inte nödvändigtvis ligga på samma ställe som den avvecklade lekplatsen.

Följande lekplatser avvecklas:

4. Gärdesvägen, Hallstahammars tätort	Ersätts av ny områdeslekplats
6. Handbergsgatan, Hallstahammars tätort	

Fortsättning följande lekplatser avvecklas:

7. Näktergalsvägen, Hallstahammars tätort	Ersätts av ny områdeslekplats
8. Vitsippevägen, Hallstahammars tätort	
9. Trädgårdsgatan, Hallstahammars tätort	Ersätts av ny områdeslekplats
11. Vegagatan, Hallstahammars tätort	Ersätts delvis av ny områdeslekplats samt andra möjligheter till spontanlek i centrum
17. Agnesdalsgatan	
19. Ågatan, Hallstahammars tätort	Ersätts av ny närlekplats
20. Frössvivägen, Hallstahammars tätort	Ersätts av områdeslekplats
21. Pilvägen, Lyckhem	
25. Tingshusgatan, Kolbäck	Ersätts av ny närlekplats
27. Ribbholmsslingan, Mölntorp	
30. Mejerivägen, Borgåsund	

5.2.4 Tillgänglighetsanpassning

För de lekplatser som behålls gäller att samtliga har brister gällande tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Förändringar till olika grad behöver därför genomföras för att förbättra tillgängligheten. För vissa lekplatser är det en liten insats, medan det för andra rör sig om lite större förändringar. Alla lekplatser som nyanläggs ska anläggas tillgängligt från början och behöver därmed ingen tillgänglighetsanpassning. De lekplatser som upprustas tillgänglighetsanpassas i samband med upprustningen.

Följande befintliga lekplatser behöver tillgänglighetsanpassas:

1. Alvgatan, Hallstahammars tätort
2. Rubingatan, Hallstahammars tätort
3. Idunsvägen, Hallstahammars tätort
12. Blåklintsvägen, Hallstahammars tätort
14. Slånärvägen, Hallstahammars tätort
15. Åsvägen, Hallstahammars tätort
16. Gröndalsvägen, Hallstahammars tätort
22. Granvägen, Sörstafors
23. Vallmogatan, Kolbäck
24. Ängsvägen, Kolbäck

Fortsättning följande befintliga lekplatser behöver tillgänglighetsanpassas:

- 26. Patronvägen, Kolbäck
- 28. Ryttnarvägen, Strömsholm
- 29. Målarvägen, Strömsholm

5.2.5 Avvikelser från policyn

Vissa lekplatser ligger i områden som har färre än 25 barn, men sparas trots detta. För 22. *Granvägen* i Sörstafors handlar det framför allt om att lekplatsen nyligen upprustades. Eftersom 21. *Pilvägen* i Lyckhem på andra sidan väg 252 samtidigt läggs ner finns vissa möjligheter att barn även från Lyckhem kan komma att använda lekplatsen. Det kräver dock att barnen får hjälp av en vuxen för att ta sig till lekplatsen.

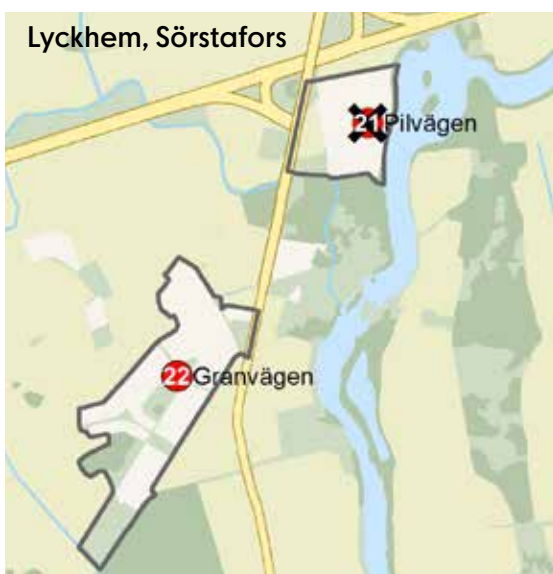
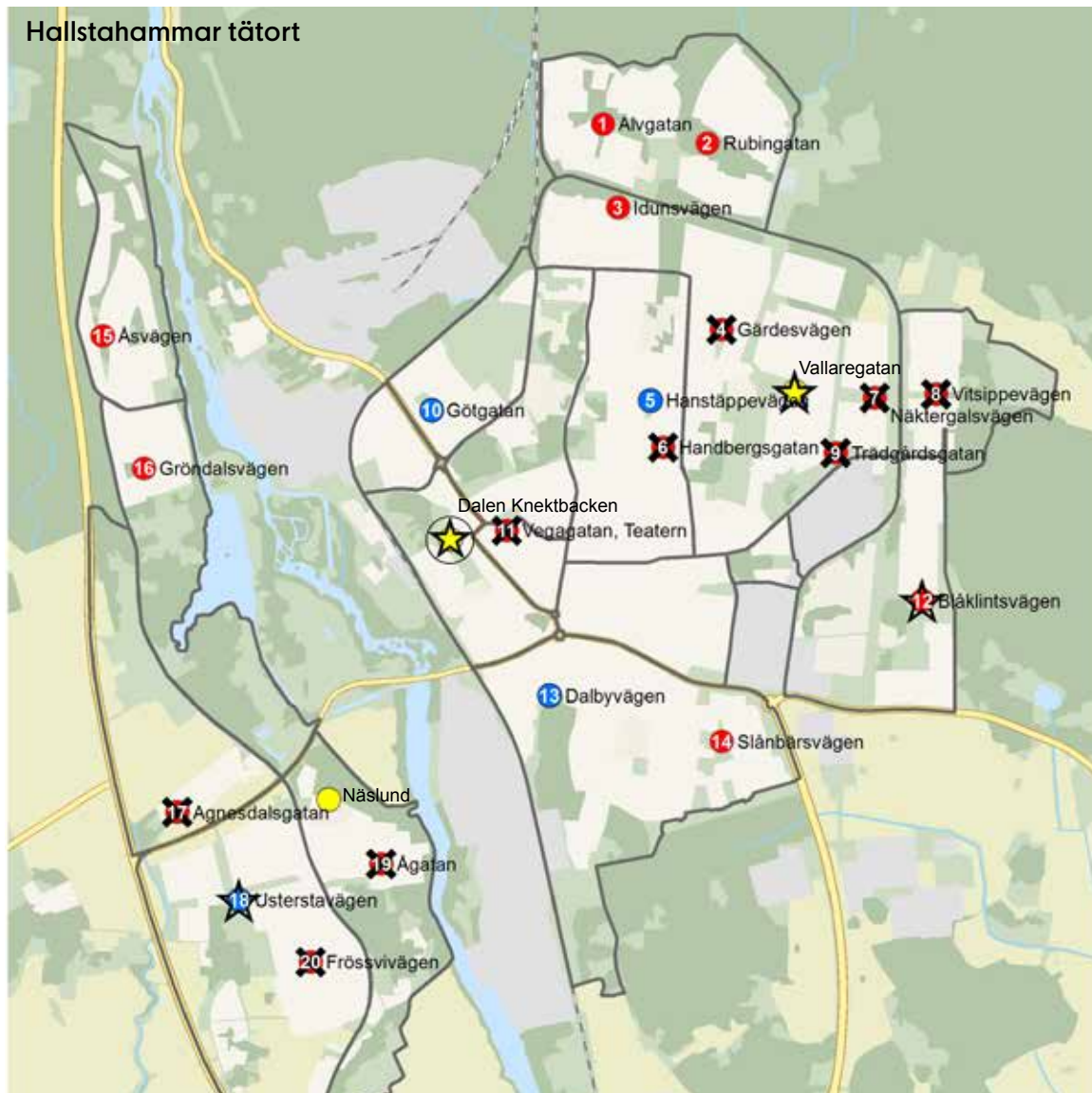
I Hallstahammars tätort föreslås att lekplatsen 10. *Götgatan* upprustas. Här bor det något färre barn än policyns gräns på 25 barn, men det sker samtidigt nybyggnation inom området och en ökning av barnantalet är trolig. Ytan kring den befintliga lekplatsen är dock begränsad och lekplatsen blir med ny villabebyggelse något dold. Det har dock inte gått att lokalisera någon annan lämplig yta för en lekplats inom området. Den nuvarande placeringen brister också gällande avståndsgränsen som för området är max 300 meter, men möjligheter till lek på den egna gården finns till viss del för barnen i områdets norra del. Lekplatsens nuvarande placering är också nära *Västra Trollebo*, där det inte finns någon lekplats idag och inte heller finns någon lämplig mark för en lekplats. Med vuxens hjälp kan även barnen från *Västra Trollebo* använda lekplatsen.

I området *Eldsboda/ Västra Fredhem* föreslås ingen lekplats, trots att det här bor något fler barn än 25. Anledningen är att bostadsbebyggelsen inom området är utspridd och uppdelad bland annat av de stora skolgårdarna. Både skolgårdarna och centumparken bidrar dock med lekmöjligheter åt områdets barn. I Kolbäck föreslås idagsläget inte heller någon närlekplats på den plats vid Vallbyskolan som utpekats i kommunens översiktsplan. Sedan översiktsplanen antogs har en ny lekplats istället byggts i Vallmoområdet i norra Kolbäck. Vallmolekplatsens placering i utkanten av samhället gör dock att en stor del av hushållen i centrala Kolbäck fortfarande inte når en kommunal lekplats inom 500 meter. Bristen på kommunala lekplatser täcks dock delvis upp av AB Hallstahems lekplatser inom området. Frågan om enklare lekmiljöer i Kolbäcks centrum bör analyseras vidare till exempel i samband med en eventuell omgestaltning och exploatering av föredetta förskolan Myrans skolgård.

Sist i kapitlet, efter förslagskartorna, redovisas konsekvenserna av lekplatsplanen gällande avstånd. I avståndsbedömningen har hänsyn tagits till AB Hallstahems lekplatser. I området *Barnängen/ Södra Fredhem* kommer en lekplatsen på Handbergsgatan inte att tillgodose ett maximalt avstånd om 300 meter till närmsta lekplats. AB Hallstahem har dock lekplatser både i norra och södra delen av området vilket gör att ett avstånd om 300 meter ändå uppnås. Samma resonemang gäller för området *Lövboås/ Norra Fredhem* vars nya områdeslekplats inte riktigt når hela ytan, men vilken i söder täcks av flera av AB Hallstahems lekplatser. I området *Barnängen* tillförs ingen lekplats eftersom AB Hallstahem mer än väl håller området med lekplatser. I *Västra Näs* blir avståndet också längre än 500 meter för de boende som bor i områdets södra delar. De boende når dock rekreationsområdet *Näs gräs* inom 500 meter. I framtiden, om bostadsområdet växer ännu mer i *Näs* södra delar bör yta för en ny närlekplats reserveras. De ytor som idag finns reserverade för lek i dessa delar bedöms som mindre lämpliga pga deras ringa storlek och placering.

5.3 Förslagskartor

Placering och förslag för framtidens lekplatsbestånd

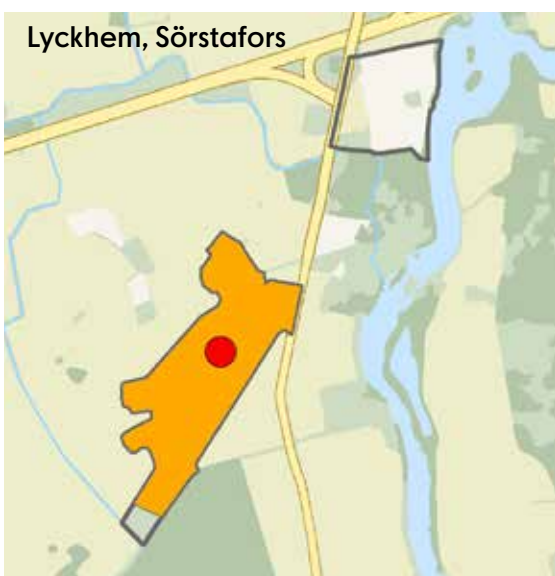
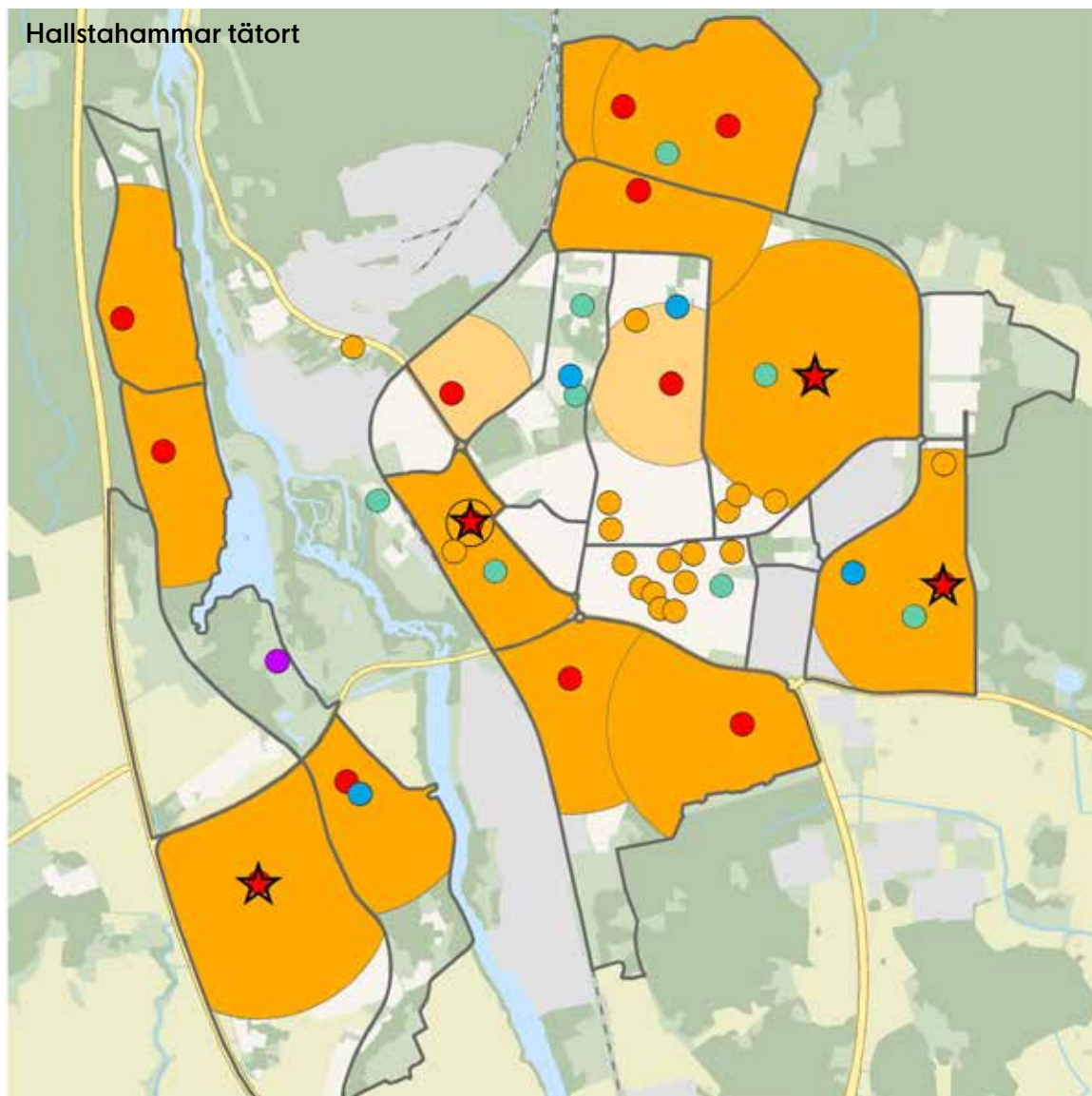
	Kommunlekpark		Ny lekplats
	Områdeslekplats		Upprustas
	Avecklas		Lekplats som bevaras
			Områdesindelning

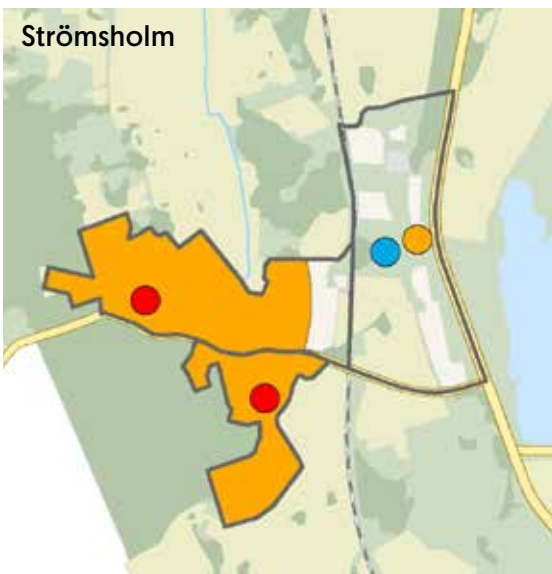
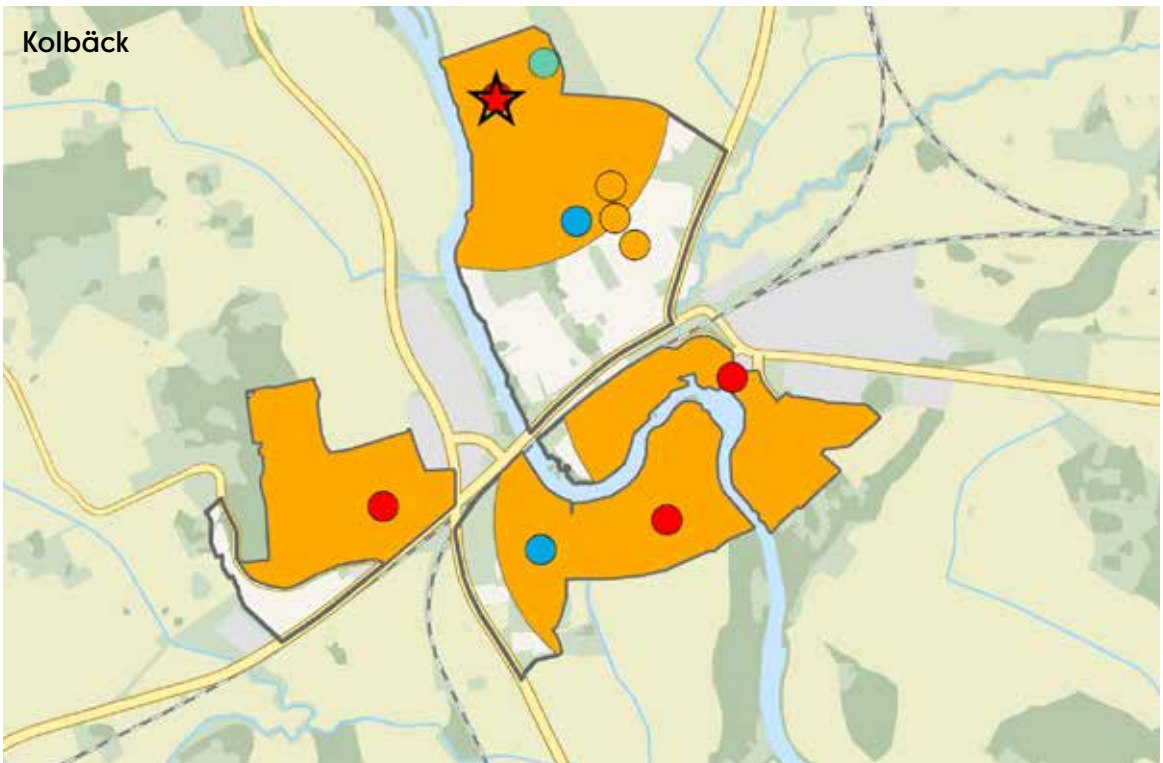

☆ Områdeslekplats	● Upprustas
✘ Avecklas	● Lekplats som bevaras
● Ny lekplats	□ Områdesindelning

5.4 Konsekvenser

Avstånd

- 500 m
- AB Hallstahems lekplats
- Områdeslekplats
- Förskola
- Kommunal lekplats
- Skola

6 Ekonomi

Det finns ett stort behov av investeringar i vårt lekplatsbestånd. Kommunen har ett flertal lekplatser i dåligt skick som föreslås att avvecklas samtidigt som det finns ett behov av upprustning och nybyggnation. Budgeten för lekplatserna ligger just nu på 1,1 miljon kronor om året i driftskostnad. I den summan ingår dels den vanliga skötseln av lekplatserna och dels utbyte och förnyelse av enstaka lekredskap och utrustning på lekplatserna. Den normala skötseln av kommunens lekplatser beräknas årligen uppta nästan hälften av tillgänglig driftsbudget och består då främst av personalkostnader.

Kostnaderna är stora för att förbättra och förnya lekplatsbeståndet. I de allra flesta fall ska en äldre lekplats avvecklas för att den ersätts av en ny lekplats. För att barnen i området inte ska stå utan lekplats under byggtiden är det då viktigt att avveckling sker först efter att den nya lekplatsen har invigts. Samordningsvinsterna vid avveckling blir då förskjutet i tid. Som en schablon kan man säga att en ny områdeslekplats kostar minst 2 miljoner kronor att anlägga, men betydligt högre summor är vanligt. En ny närlekplats kostar cirka 1 miljon kronor att anlägga, men kan kosta mer beroende på platsens förutsättningar och vald utformning. Att lägga ner en lekplats beräknas kosta omkring 150 000 kr. Det kostar också som regel mer om något externt företag anlägger lekplatsen mot om vi gör lekplatsen i egen regi. Trots det kan det antas att fler lekplatser framöver kommer behöva anläggas helt eller delvis av extern personal, både på grund av hög arbetsbelastning och på grund av att krav på tillgänglighet gör att asfalt och gummi-asfalt behöver användas mer på våra lekplatser. Det kan även behövas extern kompetens vid utformningen av större lekplatsprojekt.

För att vi ska kunna komma i kapp den underhållsskuld som idag finns på lekplatserna och genomföra lekplatsplanen inom rimlig tid behövs en utökad budget för investeringar i lekplatserna. Under de kommande åren har det därför beslutats om en investeringsbudget för lekplatserna på 2,5 miljoner kronor om året. Som investeringar räknas uppförande av ny lekplats eller större upprustningar av befintlig lekplats. Underhåll och utbyte av enstaka lekutrustning samt avveckling av lekplats kan dock ses som drift. Till driftkostnaderna tillkommer även kapitalkostnader till följd av de föreslagna investeringarna. Det gör att det också behövs en utökad driftsbudget. En föreslagen ungefärlig budget för de olika projekten och en totalsumma per år redovisas tillsammans med genomförandeplanen i nästa avsnitt. Budgeten är i lekplatsplanen anpassad efter de olika årens behov och är därför olika stor olika år. Budget för projekt som ligger långt fram i tiden är preliminär och kan ändras i kommande budgetarbete.

Schablonkostnader för lekplatser

Avveckling: 150 tkr

Större upprustning: 600 – 1000 tkr

Nyanläggning: Närlekplats: 1000 – 1500 tkr

Områdeslekplats: 2000 – 5000 tkr

Driftkostnad: ca 10-20 tkr/lekplats och år

Tillgänglighetsanpassning 70 tkr

Foto från Hallstahammars kommuns bildbank

7 Genomförande

För att uppnå en högre kvalitet och en bättre spridning av kommunens lekplatser krävs aktiva insatser under flera år. Genom en successiv nedläggning av noga utvalda lekplatser frigörs resurser som kan användas till utvecklingen och skötseln av nya och nyrustade lekplatser anpassade efter moderna krav. Genom att satsa på områdeslekplatser skapas också attraktiva mötesplatser som sammanför barn och vuxna i området. Dessutom ökar lekplatsernas roll även för de lite äldre barnen i området som idag saknar utmaningar i lekredskapsutbudet.

7.1 Prioriteringar

Tidsplanen för lekplatsutvecklingen redovisar i vilken takt lekplatsplanen är tänkt att genomföras. Den visar därmed en prioritering av planens olika förslag. En viktig princip är att först prioritera nyanläggning och upprustning av lekplatser i områden där dagens lekplatser har stora brister gällande skick. Huvudregeln är att ingen lekplats ska avvecklas fören en ny lekplats har anlagts i närområdet, i de fall det finns en ersättande lekplats. Allvarliga säkerhetsbrister gör dock att delar av befintliga lekplatser kan behöva plockas bort redan innan en ny lekplats har anlagts eller en upprustning har inletts. Arbetet med att åtgärda akuta fel görs kontinuerligt när fel upptäcks och ligger därmed utanför tidsplanens ramar. Avvecklingen av en lekplats ska ske med största omtanke och en tydlig plan för hur ytan ska användas framöver ska tas fram. Det är viktigt att platsen känns omhändertagen. Behov av spontanlek och framtida behov av lekytor ska, precis som lekplatspolicyn anger, ingå i planeringen av nedläggningen. En avveckling av en lekplats kan exempelvis innebära att platsen omformas till parkmark med gräsytor, träd och eventuellt buskar. Det är också möjligt att placera ut "naturliga" lekredskap exempelvis i form av större stenar. Om bänkar finns och är i bra skick kan dessa sparas. I vissa fall kan nya bänkar monteras om detta behövs för att exempelvis öka tillgängligheten längs ett viktigt gångstråk. I vissa fall där lekplatsen läggs ned på grund av dess dåliga placering kan ytan där den avvecklade lekplatsen legat i framtiden användas som exempelvis tomtmark.

Vid utformningen av de nya lekplatserna eller vid större upprustningar är det viktigt att lekplatsen anpassas till de behov som finns på just denna plats. Ett varierat lekplatsutbud där varje lekplats känns unik skapar värden för hela kommunen. Lekplatserna ska komplettera varandra samtidigt som de alla var för sig uppfyller behovet av närlek för barnen i närområdet. Vid utformningen bör skötselperspektivet noga analyseras. Låga driftskostnader bör prioriteras framför låg anläggningskostnad eftersom det på sikt skapar en bättre ekonomi och eftersom välskötta lekplatser bidrar till större trivsel och ökat användande. Tillgänglighet och säkerhet ska vara prioriterat under hela processen.

7.2 Tidsplan

2017	Budget: <u>Drift 1,1 mkr</u>	<u>Investering 0 kr</u>
- Skyltning av lekplats nr 1, 2, 3, 12, 14, 15, 16, 22, 23, 24, 26, 28 & 29		<u>50 tkr</u>
- Upprustning 13. Dalbyvägen , Hallstahammars tätort		<u>300 tkr</u>
- Tillgänglighetsanpassning 1. Alvgatan , Hallstahammars tätort		<u>70 tkr</u>
- Tillgänglighetsanpassning 23. Vallmogatan , Kolbäck		<u>70 tkr</u>
2018	Budget: <u>Drift 1,1 mkr</u>	<u>Investering 1,8 mkr</u>
- Upprustning 5. Hanstäppvägen , Hallstahammars tätort		<u>800 tkr</u>
- Avveckling 6. Handbergsgatan , Hallstahammars tätort		<u>150 tkr</u>
- Avveckling 21. Pilvägen , Lyckhem		<u>150 tkr</u>
- Tillgänglighetsanpassning/upprustning 28. Ryttarvägen , Strömsholm		<u>70 tkr</u> + <u>200 tkr</u>
- Upprustning 10. Götgatan , Hallstahammars tätort		<u>800 tkr</u>
2019	Budget: <u>Drift 1,1 mkr</u>	<u>Investering 3 mkr</u>
- Nyanläggning Vallaregatan , Hallstahammars tätort		<u>3000 tkr</u>
- Avveckling 9. Trädgårdsgatan , Hallstahammars tätort		<u>150 tkr</u>
- Avveckling 7. Näktergalsvägen , Hallstahammars tätort		<u>150 tkr</u>
- Avveckling 30. Mejerivägen , Borgåsund		<u>150 tkr</u>
2020	Budget: <u>Drift 1,6 mkr</u>	<u>Investering 2 mkr</u>
- Upprustning 18. Usterstavägen , Hallstahammars tätort		<u>2000 tkr</u>
- Avveckling 20. Frössvivägen , Hallstahammars tätort		<u>150 tkr</u>
- Avveckling 27. Ribbholmsslingan , Mölntorp		<u>150 tkr</u>
- Avveckling 4. Gärdesvägen , Hallstahammars tätort		<u>150 tkr</u>
- Tillgänglighetsanpassning 12. Blåklintsvägen , Hallstahammars tätort		<u>70 tkr</u>
2021	Preliminär budget: <u>Drift 1,6 mkr</u>	<u>Investering 2,5 mkr</u>
- Nyanläggning Dalen Knektbacken del 1 , Hallstahammars tätort		<u>2500 tkr</u>
- Avveckling 8. Vitsippevägen , Hallstahammars tätort		<u>150 tkr</u>

- Tillgänglighetsanpassning 22. **Granvägen**, Sörstaforss 70 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 15. **Åsvägen**, Hallstahammars tätort 70 tkr

2022 **Preliminär budget: Drift 1,6 mkr Investering 2,5 mkr**

- Nyanläggning **Dalen Knektbacken del 2**, Hallstahammars tätort 2500 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 16. **Gröndalsvägen**, Hallstahammars tätort 70 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 14. **Slånärsvägen**, Hallstahammars tätort 70 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 24. **Ängsvägen**, Kolbäck 70 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 3. **Idunsvägen**, Hallstahammars tätort 70 tkr

2023 **Preliminär budget: Drift 1,6 mkr Investering 1 mkr**

- Nyanläggning **Näslund**, Hallstahammars tätort 1000 tkr
- Avveckling 19. **Ågatan**, Hallstahammars tätort 150 tkr
- Avveckling 17. **Agnesdalsgatan**, Hallstahammars tätort 150 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 26. **Patronvägen**, Kolbäck 70 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 29. **Målarvägen**, Strömsholm 70 tkr

2024 **Preliminär budget: Drift 1,8 mkr Investering 1 mkr**

- Nyanläggning **Herrevad**, Kolbäck 1000 tkr
- Avveckling 25. **Tingshusgatan**, Kolbäck 150 tkr
- Tillgänglighetsanpassning 2. **Rubingatan**, Hallstahammars tätort 70 tkr

Kommande projekt som inte ingår i lekplatsutredningen

- Anläggande av lekmiljöer i **Hallstahammars centrum** samt avveckling av 11. **Vegagatan, Teatern**, Hallstahammars tätort budget för centrum
- Lekplatsen vid Skantzen separat utredning

7.3 Kommunikationsstrategi

Lekplatser är en miljö som berör barnen och förändringar som rör en lekplats är därmed en fråga som barnen enligt FN:s barnkonvention har rätt att komma till tals om. Att låta barn och vuxna påverka utvecklingen av lekplatserna i närområdet är också viktigt för att skapa delaktighet i samhället och ett ansvarstagande för våra gemensamma platser. En bra dialog kan också öka kvaliteten på planeringen, eftersom det hjälper till att skapa en lokal anpassning av lekmiljön. Lika viktigt är det

att informera om planerade förändringar vid en avveckling av en lekplats. God information om kommunens planer och anledningen till detta hjälper till att minska ryktesspridning och orolighet i närområdet.

7.3.1 Dialog om utformning

När en ny lekplats ska byggas eller en befintlig lekplats ska byggas om ska barn och föräldrar samt andra berörda göras delaktiga i planeringsprocessen. Målgruppen för dialogen är de barn och vuxna som bor inom lekplatsens upptagningsområde. Finns det en kommunal förskola eller grundskola med barn i lekplatsens tänkta målgrupp är det en bra väg att nå barnen. Här bör även pedagogerna kunna komma med viktig information om hur de använder eller vill kunna använda lekplatsen i sin verksamhet. Det finns många olika sätt att göra närområdet delaktiga i processen och ingen generell metod som fungerar överallt. På *dialogguiden.se* finns flera olika exempel på dialoger om lekplatser att inspireras av. Från Hallstahammars kommuns eget projekt *Jämställt medskapande* kan också inspiration och information hämtas. Kärnan i projektet jämställt medskapande var att även dialoger med barn och unga ska utföras på ett jämställt sätt där både flickor och pojkar får komma till tals.

Dialoger tar lite extra tid och kan skapa stora förväntningar. Det är därför viktigt att det redan från början är klart vad närområdet kan påverka. Andra aspekter som skötsel, säkerhet och tillgänglighet är viktiga perspektiv som inte får glömmas bort. För mindre lekplatser kan det kanske räcka med en enkät till de närmaste hushållen där då framför allt föräldrarna kan dela med sig om sina synpunkter. Det kan också fungera med ett enklare dialogprojekt som enbart fokuserar på den närmaste förskolan. För de större områdeslekplatserna bör dock gott om tid finnas inom projektet för att genomföra mer omfattande dialoger med närområdet. En plan för dialog ska tas fram i inledningen av planeringsarbetet för varje lekplatsprojekt.

7.3.2 Dialog om avveckling

Avvecklingen av en lekplats är en känslig fråga, även i de fall då lekplatsen är mycket gammal och sliten. Det är därför viktigt med tidig information till de boende i närområdet exempelvis genom skyltar på lekplatsen och informationsbrev i brevlådan. Anledningen till att lekplatsen tas bort bör tydligt framgå. Det bör också tydligt framgå vart det finns andra kommunala lekplatser i närområdet. I de områden där lekplatsen helt tas bort bör det framgå vilka planer kommunen har för ytan där lekplatsen legat.

Informationen om avvecklingen bör diskuteras med kommunikationsenheten innan den skickas ut eller sätts upp för att undvika tvetydigheter.

7.4 Fortsatt arbete

Lekplatsplanen utgår från de förutsättningar som fanns när planen antogs. I takt med att Hallstahammars kommun utvecklas kan behoven av lekplatser förändras. Det är därför viktigt att det i varje lekplatsprojekt finns en uppföljning av lekplatsens förutsättningar.

Tidsplanen är också snäv och förseningar i leveranser eller andra oförutsedda händelser kan förskjuta genomförandet. Det är viktigt att omprioriteringar mellan olika lekplatsprojekt då görs utifrån ett helhetsperspektiv.

7.4.1 Mätbarhet och uppföljning

För att det ska gå att utvärdera hur arbetet med genomförandet av lekplatsplanen går är det viktigt med en god dokumentation. Årliga besiktningar av lekplatsernas säkerhet ska dokumenteras.

Arbetet med att tillgängliggöra lekplatserna ska också dokumenteras.

För att möjliggöra en god uppföljning är det viktigt att projektens ekonomi tydligt redovisas var för sig och att en uppdelning av drift och investeringsbudget görs. Driften bör kunna redovisas per lekplats för att skapa bättre beslutsunderlag till framtida skötselplaner. När en ny lekplats planeras, eller vid en stor ombyggnation av en befintlig lekplats, ska en skötsel- och underhållsplan tas fram som en del av planeringen.

Ungefär år 2022 ska lekplatsplanen utvärderas. Då är det läge att uppdatera tidsplanen och lägga till upprustningsprojekt för de kommande åren.

Referenser

- Bodelius, S. (2013) *Lek på kartan - strategisk lokalisering av lekplatser med exempel i Landskrona*. Examensarbete inom landskapsarkitektprogrammet. Alnarp: SLU
- Boverket (2007) *Bostadsnära natur- Inspiration och vägledning*. Karlskrona: Boverket
- Boverket (2011) *Enkelt avhjälpt- Så här kan det gå till*. Upplaga 1. Karlskrona: Boverket
- Boverket (2015) *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Karlskrona: Boverket
- Hallstahammars kommuns (2011) *Översiktsplan*
- Jansson, M. (2009) *Management and use of public outdoor playgrounds*. Doctoral thesis no 2009:46. Alnarp: SLU
- Konsumentverket (2013) *Regler i Sverige för lekplatser och lekredskap*. Karlstad: Konsumentverket
- Lenninger, A. & Olsson, T. (2006) *Lek äger rum. Planering för barn och ungdomar*. Stockholm: Formas
- Oppenheim, F. (2015) Jämställd lek i utemiljöer. I: *Utemiljö* 3:2015 s. 8-10.
- Sveriges kommuner och landsting (2006) *Mer åt fler på lekplatsen*. Stockholm: SKL.
- Umeå kommun (2008) *Tillgänglighet för alla i parker, lekplatser och gröna offentliga rum, eller Inventering av Umeå kommuns centrala parker ur ett tillgänglighetsperspektiv*. (Dokumentägare SHBK GoP) Umeå: Umeå kommun

Bilagor

1. Lägesbedömning lekplatser hösten 2015
2. Tillgänglighetsinventering hösten 2015
3. Kort utredning om egentillverkade lekredskap

Lägesbedömning Lekplatser hösten 2015

Nr	Gata	Lägesbedömning										Totalt	
		Bilvägar	G/C-väg	Grönområde	Naturliga element	Bostäder	Förskolor	Andra målpunkter	Totalt				
1	Alvgatan	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	6
2	Rubingatan	1	1	1	1	0,5	1	1	1	1	1	0,5	6
3	Idunsvägen	1	0	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	0	4
4	Gärdesvägen	1	0	0	0	0,5	0,5	1	1	1	1	0,5	3,5
5	Hanstäppevägen	1	0	0	0	1	0,5	1	1	1	1	0,5	3
6	Handbergsgatan	1	0	0	0	0,5	0,5	1	1	1	1	0	3
7	Näktergalsvägen	1	1	1	1	0,5	0	1	1	1	1	0	4,5
8	Vitsippevägen	1	1	1	1	0,5	1	1	0	0	0	0,5	5
9	Trädgårdsgatan	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
10	Götgatan	1	1	1	0	1	0,5	1	1	1	1	1,5	4
11	Vegagatan, Teatern	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	3
12	Blåklintsvägen	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	6
13	Dalbyvägen	1	0	1	1	1	0,5	1	1	1	1	0,5	5
14	Slånärsvägen	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	0,5	5,5
15	Åsvägen	1	0	1	1	1	0,5	1	0	0	0	0	3,5
16	Gröndalsvägen	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	5
17	Agnedalsgatan	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
18	Usterstavägen	1	1	1	1	1	0,5	1	0,5	0	0	1	5,5
19	Ågatan	1	0	0	0	0	0,5	0	0,5	0	0	0,5	2
20	Frössivägen	1	1	1	0	0,5	0,5	1	0,5	0	0	0	3
21	Pilvägen	1	0	0	0	0,5	1	1	1	0	0	0	2,5
22	Granvägen	1	1	1	1	0,5	1	1	1	0	0	0	4,5
23	Vallmogatan	1	1	1	1	?	0,5	1	0,5	1	1	0,5	5
24	Ängsvägen	1	0	0	0	0,5	1	1	1	0	0	0	2,5

Nr	Gata	Lägesbedömning									
		Bilvägar	G/C-väg	Grönområde	Naturliga element	Bostäder	Förskolor	Andra målpunkter	Totalt		
25	Tingshusgatan	1	0	0	0,5	0	0	0	0,5	2	
26	Patronvägen	1	1	1	0,5	1	0	0	0,5	5	
27	Ribbeholmsslingen	1	0	1	0	1	0	0	0	3	
28	Ryttarvägen	1	1	1	1	0,5	0	0	0	4,5	
29	Målarvägen	1	0	0	0,5	1	0	0	0,5	3	
30	Mejerivägen	1	1	1	0,5	1	0	0	0	4,5	

Tillgänglighetsinventering Lekplatser hösten 2015

Nr	Gata	Ort	Datum	Tillgänglighet							
				Mark	Entre	Säkerhet	Lekbarhet	Sittplatser	Totalt	Betyg	
1	Alvgatan	HHR	2015-10-14	1	0,5	0	0	1	0	2,5	Delvis tillgänglig
2	Rubingatan	HHR	2015-10-14	0	0	0	0	0,5	0	0,5	Ej tillgänglig
3	Idunsvägen	HHR	2015-10-14	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
4	Gärdesvägen	HHR	2015-10-14	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
5	Hanstäppevägen	HHR	2015-10-22	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
6	Handbergsgatan	HHR	2015-10-22	0	0	0,5	0,5	0	0	0,5	Ej tillgänglig
7	Näktergalsvägen	HHR	2015-10-14	0	0	0,5	0,5	0	0,5	1	Ej tillgänglig
8	Vitsippevägen	HHR	2015-10-14	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
9	Trädgårdsgatan	HHR	2015-10-14	0	0	0,5	0,5	0	0	0,5	Ej tillgänglig
10	Götgatan	HHR	2015-08-19	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
11	Vegagatan, Teatern	HHR	2015-08-19	0	0	0,5	0,5	0,5	1	2	Delvis tillgänglig
12	Blåklintsvägen	HHR	2015-09-30	0,5	0,5	0	0	0,5	1	2,5	Delvis tillgänglig
13	Dalbyvägen	HHR	2015-09-30	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
14	Slånärsvägen	HHR	2015-09-30	0	0	0,5	0,5	0	0	0,5	Ej tillgänglig
15	Åsvägen	HHR	2015-09-30	0	0	0,5	0,5	0,5	0	1	Ej tillgänglig
16	Gröndalsvägen	HHR	2015-09-30	0	0	0	0	0,5	0,5	1	Ej tillgänglig
17	Agnedalsgatan	HHR	2015-08-25	0	0	0,5	0,5	0	0	0,5	Ej tillgänglig
18	Usterstavägen	HHR	2015-08-25	0	0	0,5	0,5	0,5	0,5	1,5	Ej tillgänglig
19	Ågatan	HHR	2015-08-25	0	0	0,5	0,5	0	0,5	1	Ej tillgänglig
20	Frössivägen	HHR	2015-08-25	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
21	Pilvägen	LH	2015-10-15	0	0	0,5	0,5	0	0	0,5	Ej tillgänglig
22	Granvägen	SF	2015-12-02	0	0	0	0	0	0,5	0,5	Ej tillgänglig

Fortsättning Bilaga 2

Nr	Gata	Ort	Datum	Tillgänglighet							
				Mark	Entre	Säkerhet	Lekbarhet	Sittplatser	Totalt	Betyg	
23	Vallmogatan	KB	2015-10-15	0,5	1	0	0	0	0,5	2	Delvis tillgänglig
24	Ängsvägen	KB	2015-10-16	0	0	0	0	0	0,5	0,5	Ej tillgänglig
25	Tingshusgatan	KB	2015-10-19	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
26	Patronvägen	KB	2015-10-16	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig
27	Ribbeholmslingen	MT	2015-10-19	0	0	0	0	0,5	0	0,5	Ej tillgänglig
28	Ryttarvägen	SH	2015-12-02	0	0	0	0,5	0	0,5	1	Ej tillgänglig
29	Målarvägen	SH	2015-12-02	0	0	0	0,5	0	0,5	1	Ej tillgänglig
30	Mejerivägen	BS	2015-12-02	0	0	0	0	0	0	0	Ej tillgänglig

Kort utredning om egentillverkade lekredskap

Det här är en kort sammanställning av regler och andra förutsättningar som är tänkt att svara på frågan om kommunen kan använda egentillverkade lekredskap och hur dessa i sådana fall blir säkerhetsgodkända.

Produktsäkerhetslagen, PSL, gäller lekredskap på alla kommunala lekplatser och innebär att lekredskapen ska uppfylla vissa säkerhetskrav. För att bedöma säkerheten hänvisar PSL till *Europastandarderna för lekredskap och stötdämpande underlag* (SS-EN 1176 och SS-EN 1177). Dessa är sedan 1999 Svensk standard, men kopplar alltså till de europeiska standarderna. Standarderna är frivillig att följa, men väljer kommunen (eller en näringsidkare) att inte använda sig av standarderna måste kommunen på annat sätt kunna visa för tillsynsmyndigheten att produkten är säker. Teknisk dokumentation, eventuella provningsprotokoll och besiktningssprotokoll kan då användas för att styrka säkerheten. Konsumentverket (för PSL) samt kommunens byggnadsnämnd (för PBL) är tillsynsmyndighet.

Standarderna innehåller minimikrav för säkerhet och används bl.a. vid besiktning av lekplatser. Utöver mått och rekommendationer för lekredskapens utformning innehåller standarderna även föreskrifter för redskapens placering, utformning av fallunderlag och för lekplatsens skötsel. Standarderna är utformade för att undvika skador vid lek på en lekplats för barn mellan ett och femton år och berör inte andra frågor för utformning av lekplatser så som vad som är viktigt och utvecklande för barn och deras lek.

Krav på egentillverkade lekredskap

Det är fullt möjligt och ganska vanligt att kommunerna själva tillverkar delar av lekplatsernas redskap och annan utrustning till lekplatserna. Ibland byggs lekplatser helt utan prefabricerade lekredskap, så kallade naturlekplatser. Dessa lekplatser har generellt en tydlig koppling till omgivande natur och byggs ofta med stock och sten. Vegetation är också ett viktigt lekredskap. Dessa naturlekplatser blir ofta betydligt billigare att anlägga, men de kan istället bli dyrare att sköta då naturmaterialet bryts ner och måste bytas ut. En annan nackdel som brukar lyftas fram är att trä blir halt vid regn och halkolyckor kan förekomma. Att lekredskap blir hala kan dock förekomma även med prefabricerade lekredskap. Vid val mellan tillverkning av egna redskap och inköp av prefabricerade lekredskap bör skötselperspektivet vara en del av beslutsunderlaget. Det kan också vara viktigt att fundera över materialets miljöpåverkan och så klart också gifter vid användning. Gamla däck är ett sådant exempel som ofta används på lekplatser, men som idag väljs bort av många kommuner på grund av gifter. Gammal järnvägsslipers och telefonstolpar är andra exempel på material som var vanligt förr, men som idag tas bort där de fortfarande finns kvar.

De säkerhetsstandarder och rekommendationer som finns i Europastandarderna (SS EN 1176-1177) angående fallunderlag, säkerhetsavstånd, farliga vinklar med mera kan tillämpas även vid konstruktion och anläggning av egna lekredskap. Även drift och besiktning kan ske i enighet med dessa standarder. Problem kan dock uppkomma vid bedömning av egentillverkade lekredskap vars redskapstyp inte finns omnämnda i standarden. Vid dessa tillfällen är det viktigt att göra en så god bedömning av säkerhetsrisker som möjligt med hjälp av en helhetsbedömning. Standardens mått och krav på bl.a. fallskydd kan då fungera som underlag och användas i tillämpade delar. Finns stora osäkerheter gällande säkerheten på ett egentillverkat redskap bör en annan utformning övervägas. Prefabricerad

lekutrustning som uppfyller standarden är ofta TÜV-certifierade. För enstaka egentillverkade redskap blir en sådan process dock för dyr. Att ett lekredskap inte är TÜV-certifierat innebär inte att den inte uppfyller standarden, utan enbart att den inte är internationellt provad mot standarden. Dokumentation är viktig för att påvisa ett redskaps säkerhet när TÜV-certifiering saknas.

Alla lekplatser ska innan öppnandet besiktas (en så kallad installationsbesiktning) och eventuella brister åtgärdas innan lekplatsen tas i bruk. Har kommunen tillverkat redskap själva finns fördelar med att ta in en extern certifierad besiktningsman för denna besiktning. På så vis undviks tveksamheter i trovärdigheten som annars blir en följd av en besiktning av sin egen konstruktion. Redan i utformningsfasen är det dock viktigt att så gott som möjligt bedöma säkerhets- och tillgänglighetsaspekter. Byggnation av lekplatser kräver bygglov och i och med detta görs en första bedömning av uppfyllelsen av dessa aspekter. Andra interna granskningar kan också anordnas som stöd under utformnings- och planeringsfasen.

Alla redskap ska enligt konsumentverket vara märkta med uppgift om tillverkare och standarden ställer dessutom krav på instruktioner och dokumentation. Dessa krav bör därmed gälla även lekredskap som kommunen själva tillverkat. Om kommunen skapar egna lekredskap ska dessa alltså vara märkta med namn och adress till ansvarig tillverkare. Vi ska också ha utförliga instruktioner/planer för installation, drift, besiktning och underhåll samt dokumentation om uppfyllelse av standard.

Exempel på egentillverkade lekredskap och annan utrustning

Här är några exempel på redskap och utrustning på en lekplats som är enkla och ofta kostnadseffektiva att skapa själv:

- Sandlådor- gärna med olika höjd på sargen för att öka lekfunktionen och tillgängligheten. Även lekbord och sittplatser i sandlådan är enkla att skapa själva av t.ex. en stock med eller utan trall som bordsskiva.
- Hus/ lekstugor
- Sittplatser av stock och sten, eller bara en sittbar sarg/ avgränsning runt ett redskap eller en vegetationsyta. Sittplatser kan också vara integrerade i andra element på lekplatsen.
- Hinderbanor av stock och sten och/ eller vegetation. Även enklare hinderbanor av virke.
- Plattformer och däck
- Vindskydd/ regnskydd/ solskydd ex skärmtak eller paviljonger
- Trappor och ramper
- Lekskulpturer- byggs inte så enkelt själv kanske, men är ett exempel på speciallösningar som inte är besiktade från produktion. Utformas ofta i samarbete med en konstnär eller arkitekt.
- Även kullar, lekbuskage och annan vegetation kan vara viktiga ”lekredskap” och bland annat bilda olika rum, labyrinter och kojskogar. Rätt utformade blir de ett värdefullt komplement till annan utrustning på en lekplats.

Författad av:

Ulrika Johansson
Planarkitekt
Tekniska förvaltningen
2015-10-12

